

Dr. Öğr. Üyesi Emrah BİLGİN

Ardahan Üniversitesi
İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Ardahan/TÜRKİYE
emrahbilgin@ardahan.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-7221-8573

**ALİ NİHAD TARLAN'IN HAYATI,
ŞAHSİYETİ VE ESERLERİNE DAİR BİR
MONOGRAFİ DENEMESİ**

A MONOGRAPHY STUDY ABOUT THE LIFE,
PERSONALITY, AND WORKS OF ALİ NİHAD
TARLAN

DOI Number: 10.28981/hikmet.496577

ÖZ

1898-1978 yılları arasında yaşamış bir ilim ve fikir adamı olmasının yanı sıra aynı zamanda şairlik vasfı taşıyan, klâsik Türk edebiyatı metinlerine ilmî çerçevede yaklaşarak metodolojiyi ortaya koyan ve böylece metin tahlilleri geleneğini başlatan, tenkitli divan neşretme usûlünü ilk kez deneyen ve yaygınlaşmasını sağlayan, birçok divanı günümüz okuyucu ve araştırmacılarının istifadesine sunan, sadece ülkemizde değil batılı bilim adamlarınca da takdir edilen, emekli olduktan sonra dahi çalışmaya ara vermeyen, "hocalık" kavramını hakkıyla üzerinde taşımış bulunan; ayrıca klâsik Türk edebiyatı sahasında çok sayıda ehil kişinin yetişmesine vesile olan Ali Nihad Tarlan; kitapları, tercüme eserleri, yazıları, röportajları ve şiirleri ile çok yönlü bir kimsedir.

Bu çalışmada ilk olarak Tarlan'ın hayatı ve şahsiyeti, kendisi üzerine bilgi veren kaynaklardan elde edilen bilgiye göre aktarılmaya; ardından eserlerine dair kimi düşünceler şiirlerinden örnekler verilerek belirtilmeye gayret edilmiş, daha sonra da eserlerinin tasnifi üzerine bilgi verilerek çalışmalarının bibliyografik bir dökümü çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ali Nihad Tarlan, biyografi, metin serhi, metin neşri, Güneş Yaprak.

ABSTRACT

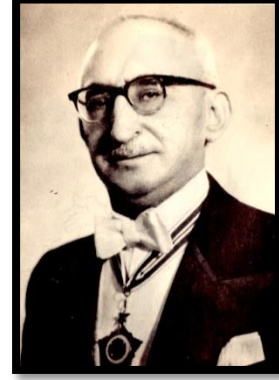
Ali Nihad Tarlan, who lived between 1898-1978, is a versatile person with his books, translated works, writings, interviews and poems, and in addition to being a man of science and idea, he is also a poet, a person who approaches the classical Turkish literature texts within the scientific framework and thus introduced the methodology, and thus initiated the tradition of text analysis. Tarlan is the first person to try and disseminate the practice of criticizing the divan, and he brought many divans into contemporary literature and is appreciated not only by our country but also by western scientists. He is a person who does not give up on working even after his retirement. He has rightly carried the concept of 'mastership' and also a person who contributed to the training of many qualified people in the field of Classical Turkish literature.

In this study, firstly, life and personality of Tarlan have been tried to be transferred according to the information obtained from the sources giving information about him, then some thoughts about his works have been tried to be transferred by giving examples from his poems, and then a bibliographic breakdown of his works has been given by giving information on the organization of his works.

Keywords: Ali Nihad Tarlan, biography, text interpretation, text publication, Güneş Yaprak.

Giriş

Biyografi, kişiyi sadece bütün insanlarda görülen ortak yaşantı özellikleri ile değil, aynı zamanda tüm bunları kendine özgü hâli ve karakteri; ayrıca kendi sesi, dili ve mantığı ile veren ve bunu kabaca değil etraflıca yapan bir çalışmadır (Taşdelen, 2006, s. 8). Bu açıdan bakıldığında *terceme-yi hâl* veya *terâcim-i ahvâl*, yazarını bir sorumluluğun da altına iter. Diğer yandan biyografik yazıların tarihin en önemli kaynaklarından biri olması hasebiyle yalın ve tarafsız yazılması gerekliliği de vardır; ancak hayatı kaleme alınacak kişi Ali Nihad Tarlan olunca bu daha zordur. Zira hakkında çokça kitap ve makale de kaleme alınmış olan Ali Nihad Tarlan'ın, çalışmaları ve yetiştirdiği nice insan ile zaten kendi biyografisini hazırlamış bir kimse olduğu anlaşılır.

Ali Nihad Tarlan'ın manevî rahlesinde ilim tahsîl ve tadrîsinde bulunan çok sayıda mühim kimseden biri olan Avukat Yusuf Ziya İnan'ın şu sözleri, hocanın biyografisinin yazımının ne kadar zor bir iş olduğunu ayrıca gösterir:

“Ali Nihad Tarlan, aile dostumuz, hocamız, üstadımızdır. Bu bakımdan karşılıklı münasebetlerimizde o daima bir mürşitti. Böylesine değerli bir dostluğun yerilecek tarafı elbette olmayacak. Ama methedilecek, anlatılacak o kadar çok şeyi var ki... Size bunları iletememenin ıstırabı içindeyim.

Ali Elmacı,¹ ‘Bu eseri sizin hazırlamanızı biz de doğru bulduk. Çünkü Ali Nihad, bir hocadan çok fazla bir şeydir.’ derken anlıyorum ki benim anlatacağım Tarlan; insan, baba, hoca, mürşid ve üstad Ali Nihad olmalıydı (İnan, 1965, s. 8).”

İşte bu nedenle merhum hocaya dair bilgilerde hâliyle bir makale içerisinde eksiklikler olması tabiidir. Bu yazı, Tarlan'ın hayatı ve şahsiyeti hakkında mufassal bir bilgiyi verdikten sonra eserlerine dair bir bibliyografyayı; ayrıca hoca hakkında yapılan çalışmaların bir dökümünü çıkarma amacını taşımaktadır.

¹ Ali Elmacı, Yusuf Ziya İnan'ın hocanın hayat hikâyesinin anlatıldığı ve memuriyet hayatının 50. yılı münasebetiyle hazırlanan eserin basım masraflarını karşılamış ve kitabın basıldığı yıl Tarlan ile dostluğunun 20 yıllık olduğunu belirtmiştir. Kitaba yazdığı takrizdeki sözlerinden şu kısım, hocanın kişiliği ile bilgi vermesi bakımından da mühimdir: “Yusuf Ziya İnan'a emek ve hizmetlerinden dolayı teşekkür ve minnetlerimi arz ederken, bu eserin yayınlanmasını üzerime aldığım için hocam Ali Nihad Tarlan'dan affımı dilerim. Bu eser, belki onun tevâzu ve mahviyetini incitiverectir. Fakat ne yapalım ki değerli insanı cemiyetimize çeşitli yönleriyle tanıtmayı şerefli bir vazife bildik (İnan, 1965, s. 7).”

1. Hayatı

1.1. Doğumu ve Ailesi

Ali Nihad Tarlan, 1898 yılında İstanbul'da Vezneciler semtinde 1911 senesinde Bayezid büyük yangınında yanan Zeynep Hanım Konağı'nın arkasına düşen bahçeli şirin bir evde dünyaya gelmiştir. Nihad Bey'in annesi, Ümmühani Hanım; babası ise Üçüncü Ordu Müsahipliğinden emekli Mehmed Nazif (1860/1927) Bey'dir (Çelebioğlu, 1989, s. 1). Bazı kaynaklarda Tarlan'ın (1953, s. 7-19) bizzat kendisi tarafından ailesi ile ilgili kimi bilgileri verdiği görülür. Bu bilgilere göre babasının ömrü mücadele içinde geçmiş, dürüst, çalışkan, okumaya meraklı, şair mizaçlı, azim ve şahsiyet sahibi bir kimse olduğu anlaşılır (Çelebioğlu, 1989, s. 4). 1927 yılı Miraç Kandili gecesinde vefat eden babası için Tarlan, bir tarih kıtası da kaleme almıştır.

Sen bütün ömründe hakk u dîni sertâc eyledin

Hâme-i sertîzine bîdâdı âmâc eyledin

Bir mübârek genç idin defnolmadın çıktın göğe

Hak yolunda sen de Peygamberle mi'râc eyledin (Tarlan A. N., 1953, s. 5)

Tarlan'ın büyük dayısı Ömer Keşfi Efendi ve onun oğlu ise Mehmed Kâşif Bey'dir ki her biri şairdir (Tarlan A. N., 1953, s. 4).

Ali Nihad Tarlan, Fatma Leman Hanım ile evlenmiş ve daha bebekken ölen çocuklarından sadece 1927 doğumlu Adnan Siyadet Tarlan hayatta kalmış, ondan da 1971 doğumlu Nejat adını koyduğu bir torun sahibi olmuştur (Çelebioğlu, 1989, s. 9).

1.2. Eğitimi

Her insan, nihayetinde çevresinin eseridir. Ali Nihad Tarlan'ın çevresinde de kaynaklarda verilen bilgilerden anlaşılacağı üzere ilmî ve şahsiyetine tesir eden kimseler olmuştur. Diğer yandan hoca ile ilgili bilgi veren kaynakların ittifak ettiği hususlardan biri de bu vesîle ile hocanın çok yönlü olduğudur.

Ali Nihad Tarlan'ın babası olan Mehmed Nazif Bey, Arapça ve Farsça eğitimi görmüş, eski kültürümüze hakkıyla vâkıf bir askerî memurdur. Oğluna henüz üç yaşındayken okuma ve yazmayı öğretmeye başlayan Mehmed Nazif Bey, Tarlan'ın ilk öğretmeni sayılmaktadır. Babasının Üçüncü Ordu Muhasebeciliği'ne atanması üzerine merhum da İstanbul'dan ayrılıp Manastır'a gitmiştir (Cunbur, 1995, s. 1). İlkokula Manastır'da Rehber-i Maarif Mektebi adlı özel bir okulda başlamış ve orada tamamlamıştır. Orta eğitimine Üçüncü Ordu merkezinin Selanik'e taşınması ve babasının tayini üzere Selanik'te Fransız Lisesi'nde başlamış ve burada da bir yıl Fransızca okumuştur. Bir yılın sonunda babasının emekli olması üzerine İstanbul'a döndüklerinde ilk önce Koska'da Burhân-ı Terakkî Rüşdiyesi'ne girmiş ve ardından Vefa İdadisi'nde orta eğitimini tamamlamıştır. Vefa İdadisi'nde edebiyat hocası, İbrahim Necmi Dilmen'dir ve ilk edebiyat zevkini ondan aldığı söylenebilmektedir. Son sınıfta iken Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla askere alınmış, askerlik görevini Dördüncü Sahra Şubesi'nde askerî kanunların Farsçaya çevrilmesi maksadıyla kurulan Şube-i Mahsûsa'da yapmıştır. Daha sonra İstanbul Darülfünunu Edebiyat Fakültesi'ne

girmiş, edebiyat şubesi ile Farsça ve Fransızca şubelerini 1920 yılında bitirmiştir (Cunbur, 1995, 1-2; Timurtaş, 1965, s. 1). İstanbul Darülfünûnu'nun edebiyat bölümünden mezun olduktan sonra *İslâm Edebiyatında Leylâ ve Mecnûn'un Mesnevisi* adlı doktora tezini, İstanbul Darülfünûnu Fen ve Edebiyat Şubeleri konferans salonunda mülkî ve askerî erkânın önünde başarılı bir şekilde savunarak "ilk Türk edebiyatı doktoru" olmuştur. Süleyman Nazif, 17 Mart 1926'da Servet-i Fünûn Mecmuası'nda Tarlan'ın 1921 senesinde savunmuş olduğu tezi üzerine övgü dolu sözler içeren bir makale yazmıştır. (Tarlan A. S., 1995, s. 16).

1901 yılı kışında Tarlan, düzenli bir şekilde babasından ilim tahsil ettiğini belirtmiştir. O dönemde henüz üç yaşındadır. Yedi sekiz yaşlarında ise Sâdî'nin *Gülistân* adlı eserini yine babası okutmuştur (Tarlan A. N., 1953, s. 7-8).

Fransızca ders de görmüş olan merhum bu durumu kendisi şöyle anlatır:

"Manastırda Mekteb-i Maarif adlı hususi bir mektebe devam ediyordum. Müdürümüz Cavit Bey pek ileri fikirli bir zâttı. Hatta Fransızca da okurduk. Bir tevzi-i mükâfat günü idi. Mektebimizin bahçesinde bir sahne kurulmuştu. Ordu müşiri başta olmak üzere erkân-ı hükûmet davetli idi. Babam da onların arasında idi. Biz sahnede Fransızca bir mektep piyesi temsil ettik. Ben de aktörler arasında idim. Çünkü Buhur Efendi'den hususi Fransızca dersi de alıyordum (Tarlan A. N., 1953, s. 8-9)."

Piyesin temsil edildiği gün aldığı kitaplar ve en sevdiği kitabı da Tarlan (1953, s. 9), şu şekilde belirtir:

"O gün on bir tane muhtelif renkli gaz boyamalarına sarılmış yaldızlı kitaplar aldım. Küçük kollarım, onları taşıyamıyordu. Eve dönerken Mehmet Çavuş beni bu zahmetten kurtardı. Bu kitaplar arasında Uşşâkîzâde Halit Ziya Bey'in *Şarktan Garba Bir Seyyâle-i Edebiye'si*, Mehmed Emin Bey'in *Çoban Armağanı Çam Sakızı* adlı şiir mecmuası, Cevdet Paşa'nın *Kasas-ı Enbiyâ'sı*, bir münşeât kitabı vardı... Ben bunların içine dalmıştım, okurdum, okurdum...

Ceviz bir çekmece içinde duran kitaplarım arasında en çok sevip okuduğum Mehmet Celâl merhumun *Osmanlı Edebiyatı Numûneleri* idi. Çok güzel ve itinalı bir şekilde basılmış olan bu kitabı ne kadar severdim. Ceviz çekmecem bütünü süsü; bir bardak içine yerleştirdiğim bir demet yaprak veya çiçektir. Ben bu çekmece başında ne kadar mesuttum."

Tarlan, hocaları hakkında bizzat kendisi de bazı bilgiler vermiştir:

"İlk hocam babamdı. Ondan okuma yazma ile Farsça ve Arapça'nın sarfını öğrendim. Bana Sâdî'nin *Gülistan*'ını, Bostan'ını, Hafız'ın bazı gazellerini o okuttu. Burhan-ı Terakkî Rüşdiyesi'nde Arapça hocamız Hasan Hayri Efendi namında bir zat idi. Sarıklı olmasına rağmen çok ileri fikirli ve kendine mahsus çok cazibeli bir tadrîs

usûlü vardı. Benim gibi diğer bütün talebeleri, onu o kadar çok severlerdi ki ne zaman Arapça bir cümleyi doğru okuyup anlasam, kalbimden bu hocamı minnetle anarım. Aradan seneler geçmişti. Ben üniversiteye girmiştim. Konya'da Şeyh Galib hakkında bir konferans verdim. Konferans bitti, dışarı çıkıyorduk. Yolumun üzerinde Hasan Hayri Efendiyi görmeyeyim mi? Sakalını kestirmişti; fakat o necip simayı, o pırıl pırıl gözleri görünce olduğum yerde mihlandım kaldım. Öyle bir heyecan ve muhabbetle boynuna sarıldım ki gözleri yaşarmıştı. Ben kendimi tutamadım. Gözyaşları içinde ellerine sarıldım. Onları tekrar tekrar öpüyordum. Bu an hayatımın unutulmayacak bir ânıydı. Alaca karanlıkta yanımda bekleyen uzun boylu bir zatı gördüm. Bu, beni arabasıyla bulduğum yere kadar götürmek için bekleyen Vali Nazif Beydi. Derhal döndüm:

Beyefendi, dedim, beni mazur görünüz, nice seneler sonra hayatımda bana en çok tesir eden, bana en çok feyz veren hocamı gördüm. Ve her şeyi unuttum. Vali Bey de bu manzara karşısında hakikaten mütehassıs olmuştu. Sultanî hayatımda yalnız bir sima vardı: İbrahim Necmi Bey. O beni kendi öz kardeşinden ayırt etmezdi. Yüksek tahsil hayatımdaysa unutamayacağım ilk büyük sima Namık Kemâlzade Ali Ekrem (Bolayır) ve Ferit (Kam) Beylerdi (İnan, 1965, s. 37-38)."

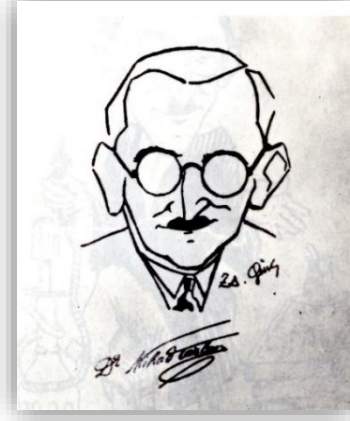
Tarlan (1953, s. 10-19), kitabının başında verdiği bu bilgilerde Vefa İdadisi'nde Ertuğrul Sadi (artist), Kenan (eski Konya Müzesi Müdürü Yusuf Bey'in oğlu), Hasan Âli (eski Millî Eğitim Vekili), Rasim (doktor), Elif Naci (İslâm Eserleri Müzesi Müdürü, aynı zamanda ressam) ile edebiyat meraklısı arkadaşlar olduklarından, Servet-i Fünûn üslûbu ile şiirler yazdığından, edebiyat derslerinde Abdülhak Hâmid'i ve Seyyid Vehbî'nin "sühan" redifli kasidesini okuduklarından, bu kasideye yazdığı nazireden ve eğitim hayatına dair çeşitli hatıralarından da bahsetmiştir.

1.3. Memuriyeti

Ali Nihad Tarlan'ın öğretmenlik hayatı daha üniversite yıllarında başlamıştır. İlk memuriyeti Gazi Osmanpaşa Orta Okulu'nda yaptığı Fransızca öğretmenliğidir. Daha sonra Maarif Nezareti'nde açılan imtihana girerek Sultanî hocası olmuştur. Önce 17 Nisan 1919'da Beşiktaş Sultanisi'ne Fransızca öğretmeni olarak atanmıştır. Ardından Vefa Sultanisi, Davutpaşa Sultanisi, Nişantaşı Sultanisi, Kabataş Sultanisi, Galatasaray Sultanisi ve Maltepe Askeri Lisesi'nde görev yaptıktan sonra İstanbul'un azınlık okullarında Türkçe, edebiyat, Farsça ve Fransızca öğretmenlikleri yapmıştır (Cunbur, 1995, s. 2; Tarlan A. S., 1995, s. 16). 1933 yılında ise üniversite reformu sırasında İstanbul Darülfünûnu'nun kaldırılması üzerine kurulan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne Metinler Şerhi doçenti olarak girmiş ve bu esnada Fars Filolojisi bölümüne de vekâlet etmiştir. Doçentlik tezi olarak *Şeyhi Divanını Tetkik* adlı çalışmayı hazırlayan

Tarlan, 1 Temmuz 1941'de profesör olmuştur ve ayrıca Eski Türk edebiyatı kürsü başkanı olarak emekliye sevk edilen 10 profesör arasındadır (Tarlan A. S., 1995, s. 16). Fakülte'deki derslerinin yanında Yüksek Muallim Mektebi ve Yüksek İslâm Enstitüsü'nde de ders vermiş olan Tarlan, 01.08.1972 tarihinde emekli olmuştur. Uzun yıllar Eski Türk Edebiyatı Kürsüsü başkanlığını yürüten merhum, 39 yıl üniversite hayatıyla birlikte 54 yıllık meslek hayatında çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. (Çelebioğlu, 1989, s. 8)

Ali Nihad Tarlan, *Zerdüştün Gataları* adlı eserinin ön sözünde belirttiği üzere meslek hayatında ilk kez 1934 yılında Firdevsî'nin 1000. doğum yıl dönümü dolayısıyla İran'da yapılan şenliklere Türkiye Cumhuriyeti adına Fuad Köprülü ile birlikte gitmiştir Tarlan, daha sonraki yıllarda ise 1964 yılında CENTO davetlisi olarak, 1966'da İranoloji Kongresi için, 1967'de taç giyme törenine ve 1971'de 2500. yıl Şehinşahlık törenleri ve İranologlar Kongresi üzere dört kez daha İran'a gitmiştir. 1957 yılında Pakistan'a davet edilen merhum, muhtelif tarihlerde de Fransa, İngiltere, Almanya gibi ülkelerde de bulunmuştur (Çelebioğlu, 1989, s. 9).

Talebesi Zahir Güvemli'nin kaleminden Ali Nihad Tarlan (Tarlan A. S., 1995, s. 19)

Doktora tezi dolayısıyla dönemin Maarif Vekilliği tarafından takdirnâme ile taltif edilen (Timurtaş, 1965, s. 2) Tarlan, Pakistan hükümetince İkbâl'in tüm eserlerini Türkçeye tercüme edip iki millet arasında kültürel yakınlaşmayı sağladığı için 1961'de "Sitâre-i İmtiyaz" nişanı ile taltif edilmiştir. 1973 yılında İran edebiyatı üzerindeki çalışmaları karşılığı olarak İran Şahı Rıza Pehlevî tarafından "Nişân-ı Ali-i Hümayûn" ile mükâfatlandırılmış, Tahran Üniversitesi de kendisine "Menşûr-ı Sipâs" (Teşekkür Mektubu) vermiştir (Cunbur, 1995, s. 4).

1.4. Vefatı

Adnan Siyadet Tarlan (1995, s. 16), 1972-1978 yılları arasında 6-7 eseri neşre hazırlamış olduğunu; ancak hocanın 1978 yılında Cerrahpaşa Hastanesi'nde amansız bir hastalıktan vefat ettiğini belirtmiştir. 30 Eylül gecesi âhirete intikal eden merhum, Kadıköy Osmanağa Camii'nde namazı kılındıktan sonra cenazesi, İçerenköyü Kabristanı'ndaki ailesinin yanına defnedilmiştir. O tarihte doçent olan Mehmed Çavuşoğlu, hocanın vefatı üzere şu tarih kıtasını yazmıştır ki kabir taşında da kayıtlıdır:

Bu mevki'de yatan bir âlem-i mânâdır ey zâir
Son üstâdı budur Şerh-i Mütûn'un âlim ü şâir

Bu Tarlan-ı fezâ-yı ma'rifet ya'nî Alî-meşreb
Muvahhid ehl-i takvâ ârif-i billâh idi nâdir

Nihad Beydir bu seksen yıllık ömründen tam altmış yıl
Verip ta'lîm ü tedrîse olurken ilmini nâşir

Erince “irci’î” emri dedi Allâh’a eyvallah

Gelip Kırklar dedi tarih mine'l-mahcûb ile'z-zâhir (Çelebioğlu, 1989, s. 8)

Merhumun talebesi olan Mehmed Çavuşoğlu, “Hoca kendi tarihini kendisi düşürdü.” diyerek bu tarihin gördüğü bir rüyada kendisine söylendiğini belirtmiştir (Cunbur, 1995, s. 5).

Tarlan'ın öğrencilerinden Meserret Diriöz ise Türk Kültürü Dergisi'nin kayıplar köşesinde hocanın hayat hikâyesine -Hz. Peygamber'in “mevtü'l-âlimi ke-mevti'l-âlemi”² sözünü de hatırlatacak şekilde- şöyle başlamıştır:

“Büyük âlim, büyük hoca, büyük insan Ali Nihad Bey de bizleri yalnız bıraktı. Artık derdimizi kime anlatacağız; müşküllerimizi kim çözecek altı asırdan fazla süren hatta bugüne kadar devam eden ‘gerek zaman, gerek müntesipleri, gerek eserleri bakımından Türk milletinin medeniyet âlemine takdim edeceği zaferlerden biri’ olan bir edebiyatın mahsullerini kim açıklayacak, eserlerin gerçek değerini kim açıklayacak? Onların ilmini kim yapacak? Onları kim sevdirecek? Velhasıl bir kal’amız çöktü, bir dağımız devrildi, bir güneş battı.

Bu kaybın telafisi mümkün değildir; çünkü şairin dediği gibi

Gelmez vatan diyarına bin yılda bir Nihâd

Ender yetiştirir bu vatan nüktedânları

Bu sebeple acımız büyüktür; tesellisi yoktur.” (Diriöz M. , 1995, s. 9).

1.5. Hatıraları

Adnan Siyadet Tarlan, (1995, s. 183-192) babasına dair kaleme aldığı eserinde, “Ali Nihad Tarlan'dan Hatıralar” başlığı altında hocanın hatıralarından çeşitli örnekleri de vermiştir. Çok sayıda verilmiş hatıralardan birkaçı şöyledir:

Ortaöğretimde 14-15 sene hizmet ettiği sıralarda Kabataş Sultanisi'nde edebiyat öğretmeni iken aynı mektepte tarih öğretmeni olan Mükremin Halil Bey, “Kardeşim! Sen benim ders verdiğim sınıfa bitişik sınıfta ders verirken sesin benim sınıfa kadar geliyor. Benim sınıfta talebe hem tarih hem edebiyat dersi yapıyor.” demiş.

² Âlimin ölümü, âlemin ölümü gibidir.

Şair ve roman yazarı Ahmet Hamdi Tanpınar, Şehzadebaşı'ndaki evimize akşamları uğrar, babamla sohbet ederken bir yandan da semaverde çay demlenirdi. Bu arada onlar şiir dünyasında dolaşırlardı. Ahmet Hamdi Tanpınar, bir ziyaretinde babama yeni yazdığı bir şiirini okur, babamda bu şiiri tahlil eder. Buna fena halde içerleyen Tanpınar, "Kardeşim! Ben şiirimi anlaşılmasın diye yazıyorum. Sen kalkıp bu şiir tahlil ediyorsun. Peki benim emeklerime yazık değil mi?" demiş.

Ali Nihad Bey, Elazığ'da yapılan bir üniversite haftası konferansında konuşmasını bitirip kürsüden inerken yanına Ord. Prof. Dr. Fahreddin Kerim Gökay, heyecanlı yaklaşır, "Kardeşim! Şairin şiirini tahlil ederken fizyolojik ve psikolojik cephelerine temas ettin. Allah aşkına doğru söyle! Senin tıp tahsilin var mı?" demiş.

2. Şahsiyeti ve Hocalığı

Henüz çok küçük yaşlarda iken "Hoca olacağım." diyen Tarlan, hocalığının 30. yılında "Hayatım daimî bir hocalık heyecanı içinde geçmiştir." cümlesiyle başladığı sözlerini, "Sanki bu uzun yıllar bir bahar rüzgârı gibi geçti. Ama nasıl biliyor musunuz? Hani okşayan bir bahar meltemi olur ya, insanın yüzünde bir tüy hafifliğiyle dolaşan tatlı bir rüzgâr olur ya öyle!" diye devam ettirmiştir. Mesleğinin 50. yıldönümünde ise bir öğrenci ile yaptığı bir röportajda "Hayatta hocalıktan daha mukaddes meslek tanımamış, başka meslek sevmemiştim." demiştir (Cunbur, 1995, s. 3).

Tarlan, her ne kadar "Metinler Şerhi doçenti" olarak anılsa da aynı zamanda makale ve konuşmalarından anlaşılacağı üzere kendisine has bir tefekkür biçimi ve bakış açısına sahip bir kimsedir. Diğer yandan hocanın kaynaklara vukûfiyeti de tamdır. İktibas yaptığı kaynakları olduğu gibi almamış ve onları bir tenkit süzgecinden geçirmiştir. Bu da incelediği hususlara dair yeni bakış açıları oluşturmasına ve böylece üslup sahibi bir yazar olmasına vesile olmuştur (Tarlan A. N., 2017, s. 9).

Ali Nihad Tarlan'ın şahsiyeti ve eserleri hakkında çok sayıda yazı ya da müstakil çalışma kaleme alınmıştır. Bu çalışmalardan birini kaleme alan Çelebioğlu (1989, s. 9), Tarlan'ın şahsiyeti ile ilgili bilgi verirken değerlendirmelerine şu sözlerle başlamıştır:

"Ali Nihad Bey, çok yönlü bir insandı. Her şeyden önce o, bir insan-ı kâmil. Sonra hoca, ilim ve fikir adamı ve şairdi. Daima itinalı ve güzel giyinmesini seven, devamlı yüzü gülen, genizden gelen bir sesle ve gönülden süzülen bir şefkatle 'Evlâdım!' hitabını; zarafette, hitabette ve sohbetinde maalesef nesli tükenen son temsilcilerinden bu İstanbul efendisini benim gibi hatırlayan yüzlerce, belki binlerce öğrencisi, seveni olmalıdır."

Kaynakların tamamı hocanın tüm talebelerini sevdiği hususunda ittifak ederler. Tarlan, öğrencilerine karşı daima sevgi, hoşgörü, sabır ve sükûnetle davranabilen; ayrıca onların yaşları icabı ufak tefek yaramazlıklarını görmezden gelebilen bir hocadır (Çelebioğlu, 1989, s. 11) ki bu konuda kendi ifadeleri vardır. Örneğin bir kopya teşebbüsünü değerlendirirken şöyle söylemiştir:

“Hoca, talebesinin rûhî hâlleri üzerinde usta bir piyanist gibi dokunacağı tuşları gayet iyi bilmelidir (İnan, 1965, s. 38).

Tarlan, bütün şahsiyetiyle klâsik edebiyat sahasında sadece ülkemizde değil batılı bilim adamlarınca da takdir edilmiş bir kimsedir. Prof. Dr. Jean Rypka, Prof. Dr. Minorsky ve Prof. Dr. John R. Walsh ile birlikte dönemin önemli isimlerden biri olan Ord. Prof. Dr. Herbert W. Duda, Tarlan hakkında şunları ifade etmiştir:

“1927’de Ali Nihad Tarlan’la tanıştım. Müşterek dostumuz rahmetli Mükrimin Halil Yinanç, beni kendisine tanıttı. Bundan evvel de Ali Nihad Bey bana yabancı değildi; çünkü onun şerh-i mütûn ihtisası, Avrupa müsteşriklerinin dillerinde destan olmuştu. Fırsatı kaçırmadım. İstanbul’da bulunduğum zaman Akaretler nezdindeki evinde kendisini sık sık ziyaret etmeğe başladım. Beraber Farisî şiirler ve destanlar okuyorduk. İlmül-bedi’in en muammalı, en mübhem nüktelerini Ali Nihad Bey bana izah etmeğe çalışmakla beraber klasik Türk ve İran şiirlerinin dış şeklinden ve söz oyunlarından daha ziyade, onların iç ruhunu aydınlatmaya muvaffak oldu. Çok istifade ettim. Türkiye’den ayrıldıktan sonra daima Ali Nihad Tarlan’ın kıymetli çalışmalarını takip ettim. Meselâ neşrettiği Fuzulî Divanı’nı talebelerime okuttum.

Bana öyle geliyor ki Ali Nihad Tarlan için dil ve edebiyat her kaba kimseye giriş müsaadesi verilmeyen mukaddes bir mıntıkadır (Cunbur, 1995, s. 3).

Tarlan’ın tüm ömrü boyunca üniversite hayatında hatırlamak istemediği bir olay da yaşanmıştır. O dönemde basına dahi yansıyan bu mesele ile ilgili devrin önemli isimlerinden Halit Fahri Ozansoy (1950), “Türkiyat Enstitüsünde Tatsızlık ve Huzursuzluk” başlığı altında “Bir profesöre ihtar cezasına sebep olan intihal, üzerinden altı sene geçtikten sonra meydana çıkıyor.” şeklinde geçen gazete yazısında şunları yazmıştır:

“Bu sene de aynı ocaktan bu son acıklı feryadı işitiyoruz: Profesör Ali Nihad Tarlan ‘İran Edebiyatı’ isimli eserini altı yıl evvel telif olarak yayınladığı hâlde; ancak bugün bu eserin bir tercüme olduğu anlaşılmalı! Arkasından kültür âleminin haklı bir hayreti, çeşitli tefsirler ve nihayet senatonun gazetelerle tebliğ edilen kararı, bu hareketiniz iyi değil, efendim, dikkatinizi çekeriz!

Bu dikkati çekmek, ihtar ve tevbihin nazikçesi, asricesi
ve senatocası!

Bu yazıdan anlaşılacağı üzere o dönemde Tarlan'ın yazdığı kitabın telif değil tercüme olduğuna dair iddialar gündeme gelmiş, hatta gazetelerde kitabın tercüme bir eser olduğu belirtilmiştir. Adnan Siyadet Tarlan (1980, s. 19-59) ise babası hakkında vefatından sonra intihal iddiası ile ilgili herhangi bir soru işaretini kalmaması için iddianın üzerinden 31 yıl geçtikten sonra bir kitap³ kaleme almıştır. Kitapta bu iddia üzerine oldukça ayrıntılı bir bilgi verildiği ve çeşitli belgeler ortaya konduğu görülmektedir. Tarlan, babası hakkında yapılan bu isnadın çeşitli sebeplerinin olduğunu ve bu sebeplerin arasında ordinaryüslüğe terfi edilmesine engel olunmasının da olduğunu söylemiştir. Kitabın adından da fark edileceği üzere bu olay, Tarlan için hayatının tek ıstırabıdır. Zira kendisinden üniversite hayatından bahsetmesi istendiğinde “Hayır! Onu hatırlamak bile istemem. Yalnız şu kadar söyleyeyim ki o hâdise hayatımın en acı safhasıdır.” demiştir (İnan, 1965, s. 38).

Meserret Diriöz (1995, s. 13), Tarlan'ın halim selim, mülâyim, insanlık nümûnesi, edep, fazilet, terbiye, nezâket ve vakar sahibi, temiz giyinen, çok çalışan, zarif ve sade olan; ayrıca kemâlinin haddi bulunmayan ince bir insan olduğunu belirterek kendisine bir vasiyetnâme bırakan hocası Ali Ekrem Bey'den daha iyi onu anlatmaya imkân bulamadığını söylemiştir ki bu cümleler Ali Ekrem Bolayır'ın Tarlan'a duyduğu sevgiyi de gösterir.

“Benim hakiki mânâsıyla oğlum oldun Nihad. Sana bazan senin hesabına hiddet ettim, fakat kendi hesabıma hiç gücenmedim. Öbür dünyaya ruhumda senden pâk ve ulvî bir hatırayla gidiyorum. Ömrüm sana meftuniyetle geçti. İlim ve irfanından çok müstefid oldum. Hususiyetle fazilet-i ahlâkiyeni, hakkiyle takdir ettim. Hemen Allah sana, uzun ömürler, büyük saadetler ihسان etsin, benim pek sevgili evlâdım Nihadçıgım.”

Muhkem bir muhabbet bağının kurulmuş olduğu malum olan bu sözlerden anlaşılacağı üzere Ali Ekrem Bolayır, Tarlan için çok mühim birisidir. Merhumun hayatı ile ilgili kaynaklarda geçen bilgilere göre unutamayacağı diğer hocaları ise Burhân-ı Terakkî Rüşdiyesi'ndeki Arapça hocası Hasan Hayri Efendi, Vefa İdadisi'ndeki edebiyat hocası Necmi Dilmen Bey ve Darülfünûn Edebiyat Fakültesi'ndeki hocalardan Ferid Kam Bey'dir.

Adnan Siyadet Tarlan'ın (1990) kendisinin de bir bölüm yazdığı kitabında Ahmed Kabaklı, Agah Sırrı Levend, Faruk Kadri Timurtaş, Faruk Nafiz Çamlıbel, Gönül Alpay Tekin, Günay Kut, Haldun Taner, Kaya Bilgegil, Mahir İz, Meserret Diriöz, Mehmet Kaplan, Mehmed Çavuşoğlu, Muharrem Ergin, Necla Pekolcay, Tarık Buğra ve daha başka mühim isimler hocaya dair övgü dolu yazılar kaleme almışlardır. Ayrıca Tarlan (1995, s. 17-18), babası hakkında “Aziz Hatırasını Yaşatan Kadirbilirlikler” başlığı altında hocanın hatırının yâd edilmesine vesile olan eserleri listelemiştir; ancak onun adının sonraki nesillere intikalini sağlayabilecek en önemli mirası eserleri ve yetiştirdiği öğrencileridir. Bilindiği üzere klâsik Türk edebiyatı sahasında önemli isimler olan Mehmed Çavuşoğlu,

³ Bu kitabın içinde de Adnan Siyadet Tarlan'ın babası hakkında yazdığı diğer kitaplarda olduğu gibi merhum Tarlan'ı tanıyan çeşitli isimlerin yazıları bulunmaktadır.

Günay Kut, Halûk İpekten, Harun Tolasa, Mehmet Ali Tanyeri ve Gönül Alpay Tekin gibi isimler, onun talebelerinden olup yetiştirdiği ilim insanlarıdır.

Bahsi geçen isimlerden Mehmet Ali Tanyeri (2005, s. 43),⁴ yine mezkûr Mehmed Çavuşoğlu hocayı anlatırken Tarlan'ın derslerine dair de bilgi vermiştir.

“1962-63 ders yılının birinci sömestresinde Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan, son sınıf öğrencilerine haftada bir saat *Metin Tamiri* dersini veriyordu. Tahtaya hatt-ı destiyle bir kelimesi eksik bir beyit yazıyor ve bizim bu kelimeyi bulmamızı istiyordu. Kelimeyi bulan, izahını yaptıktan sonra Hoca'dan 'aferin' alıyordu. En çok 'aferin'i; siyah saçları alnına düşen, orta boylu, dikkatli bakışlı bir öğrenci alıyordu. Sadece *Metin Tamiri* dersinde gördüğüm adını bilmediğim bu öğrenci, bir müddet sonra Tarlan Hoca'nın asistanı oldu. Bu arkadaşım Mehmed Çavuşoğlu idi.”

Sözlerinden öğrencilerinin sadece ilmi değil ameli de öğrendikleri, kendisi hakkında kaynaklarda verilen bilgilerden anlaşılan Tarlan'ın, şahsiyeti ve hocalığı hakkında söylenebilecek kaynaklarda geçen teferruatlı bilgi vardır. Ancak tüm bunlar, hocanın 45. öğretim yılı için asistanı olan ve yukarıda bahsi geçen Mehmed Çavuşoğlu'nun 16 Nisan 1963 tarihinde hocasına duyduğu hayranlığını belirttiği şu rubâî ile özetlenebilir:

“Sen nûr-ı ilm biz sana meclâ gibiyiz
Kırk beş senelik şu'leye Sînâ gibiyiz
Âlem ki garîk-ı ilm ü irfânındır
Biz Vâdî-i Eymen'deki Mûsâ gibiyiz (İnan, 1965, s. 20-21)”

3. Eserlerine Dair

Ali Nihad Tarlan, Türk edebiyatının hemen her devri ve türü üzerinde çalışmıştır. Ancak divan edebiyatını özellikle gazel nazım şeklini sevdiğini, şairlerden de Naili ve Nedim'i beğendiğini ifade etmiştir. Ona göre “Divan edebiyatı bir büyük zaferdir.” ve bu konuda şunları söylemiştir:

“Divan edebiyatına sun'î bir edebiyat demek hakikaten mânâsız olur. Bir cemiyetin herhangi bir tesir altında kalan bir sınıfı o cemiyetten sayılmaz mı? Bu edebiyatta gayr-i millî demek için altı asrı mütecaviz bir zaman bu milletin münevver zümresini teşkil edenleri Türklük camiasından çıkarmak icap eder (Tarlan A. S., 1995, s. 3-4).”

Tarlan'ın “Kadı Burhaneddin'de Tasavvuf IV” adlı makalesinin başında geçen şu ifadeleri de onun divan şiiri ve edebiyat tarihi üzerine görüşleri ile

⁴ Mehmet Ali Tanyeri'nin bu yazısında Tarlan'ın kimi çalışmalarının hazırlanma süreci hakkında da bilgi vardır.

klâsik edebiyat hakkında yaşadığı dönemin düşüncelerine dair bilgiler içermektedir:

“Yedi asra yakın bir zaman milletimizin duygu ve düşünce mekanizması içinde yaşayan, millî dehamızın bütün hususiyetlerine zaman ile bürünen bu edebiyat ne yazık ki asırlarca ilmin ışığından mahrum yaşamıştır.

Sanat sadece bir zevk vasıtası telakki edildiği için değeri hakkında daima sübjektif hükümler verilmiş, tarihi ise bu hükümlere sanatkârların hayatının ilavesi ile vücuda getirilmiştir (Tarlan A. S., 1995, s. 160).”

Tarlan, bu ifadelerinde bahsettiği yanlış hükümlerden kaçınmak için sanatkârlardan önce eseri ele almış, sanatı ise psikolojik ve fizyolojik yönlerden tetkik etme gerektiğine inanmıştır (Diriöz H. A., 1965, s. 10).

Dönemin önemli isimlerinden Süleyman Nazif ise Tarlan'ın *Leylâ vü Mecnûn* mesnevisi üzerine yaptığı çalışma hakkında yazdığı makalede onun ve çalışmasının klâsik edebiyata dair önemini şöyle açıklamıştır:

“... Şarkın bin şu kadar seneden beri a'sâb-ı garâmından heyecanlar geçiren ve büyük küçük şairlerine bin bir dâstân-ı aşk yazdıran bir efsanenin tarihini ihtiva etmemek edebiyatımız için bir nakısa, bir ayb u âr idi. Muallim Ali Nihad Bey'in münevver ve ta'ab- nâpezir ilm ü gayreti bu noksânı cebr ile kütüphâne-i millîmizi tezyin edecek mufassal ve müdellel ve mükemmel bir eser vücuda getirdi (Ergun, 1936, s. 452).”

Bir ilim adamı olarak Tarlan, asıl şöhret ve otoritesini “metin şerhi” daha doğrusu divan şiirini yeni, modern bir tarzda değerlendirmesi ve açıklamasıyla kazanmıştır (Çelebioğlu, 1989, s. 11-12). Ancak her ne kadar modern bilimin ışığında klâsik edebiyat metinlerine yaklaşmış olsa da gelenekten de kopmamıştır.

Bilindiği üzere divan şiirinin tamamen yeni ve orijinal tarzda ele alınması, onun zengin ve renkli dünyasına tam manasıyla nüfuz edilebilmesi, Ömer Ferit Kam (1864-1944) ile başlamıştır. Tarlan da feyz aldığı hocasının yolunu hem takip etmiş hem de geliştirip sistemleştirmeye çalışmıştır. Bu yöndeki çeşitli eserleri, daha sonra meslektaşları olan yetiştirdiği öğrencilerinin ve onların da öğrencilerinin yayımlanmış veya yayımlanmamış eserleriyle, yüksek lisans ve doktora tezleriyle yeni bir ekolün müessisi olmuştur (Çelebioğlu, 1989, s. 12).

Elde metin olmayınca edebiyat tarihi yapılamayacağı kanaatini ileri süren Tarlan, klasik şiire, edebî sanatlardan⁵ başlayarak edebiyat tarihi metoduna kadar

⁵ Yekta Saraç (1999, s. 299), Tarlan'ın edebî sanatlara dair bahsi geçen yeni usûlleri ile ilgili şu değerlendirmelerde bulunmuştur: “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın belagate yeni bir veche kazandırma denemesi olarak kabul edebileceğimiz hatta klasik edebiyatımızın estetik kurallarından uzak olma hususunda Talim-i Edebiyat'ın bile ilerisinde görebileceğimiz, kendisinin de “edebî sanatlar mevzuuna tamamen şahsi bir görüşle bakan” ve “daha ziyade eski sanat görüşünü tenkit eder mahiyette” cümleleriyle nitelediği bu eseri, onu vücuda getiren saikler ve fikirler manzumesinden mücerred bir tarzda ve bu şekliyle ele alınıp metinler üzerinde tatbika müsaid değildir.”

yepyeni bir usûl getirdiğini, edebiyat tarihini ilim ve sanat sahasına soktuğunu iftiharla ifade etmiştir (Cunbur, 1995, s. 3).

Ali Nihad Tarlan, kendisi ile yapılan röportajlarda da çeşitli konular hakkında bilgiler vermiştir. Klâsik edebiyat metinlerinin incelenmesi maksadıyla şairin hayatı ve çevresi ile psikolojisini ön plâna alan yeni bir metodu getiren Tarlan'ın yine klâsik edebiyata dair sorulara açıklayıcı cevaplar verdiği görülür. Örneğin bir röportajında “Edebiyatı eski veya yeni diye sınıflandırmak doğru mu? Eskiye günlük ihtiyaçların dışında görüyorlar, bu yüzden ona menfî bir kıymet atfediliyor. Yeniye de tekâmül etmiş, zengin ve günlük hayata angaje olmuş gözüyle bakılıyor. Bu yolda bir sürü fikir beyan eden var. Sizce bunlar doğru bir şey mi? Bu hususta ne dersiniz?” sorusuna şöyle bir cevap vermiştir:

“Edebiyat durmaz, yürür. Zaman itibarî bir mefhumdur. Her devrin kendi san'at telakkisine göre vücuda getirdiği eserler vardır. Bu eserler, o devrin ihtiyacını karşılar. Madem ki bir vâkıadır, bunun çok sebepleri vardır. Edebiyatın hayat ile alâkası, idrak ve zevke göredir. Eskiler günlük vak'aları san'ata almazlardı. Buna lüzum görmezlerdi. Hayatın daha yüksek, daha terkîbî mes'eleleri üzerinde kalem yürütürlerdi. Meselâ aşk üzerinde çok dururlardı. Aşk, hayatın bir cephesi değil midir? Ahlâk üzerinde dururlardı. Ahlâk, hayatın en tabîî bir ihtiyacı değil midir? İlim ile cehalet hakkında yazarlardı, nasihat ederlerdi. Bu, hayatın bir parçası değil midir? Daha aşağıya inmezlerdi. Bunun da çok sebepleri var. Fakat bahis uzar... (Çelebioğlu, 1989, s. 23-24)”

Adnan Siyadet Tarlan (1995, s. 16), sekiz büyük klasörde bulunan ve divan şairlerinin beyit ve kıtalarının şerh edilmesi ile hazırlanmış, eski Türk edebiyatı kürsüsünün temel ders kitabı olan *Divan Edebiyatı Hususiyetleri* adlı çalışmanın yayımlanmamasının klâsik edebiyata dair bir vefasızlık olduğunu söylemiştir.

Ali Nihad Tarlan, *Necati Beg Divanı* çalışmasının ön sözünde bir şarap fabrikası hayal etmekte ve eleştirmeni bu fabrikanın çeşnicisi (şarapları tadan kişi), kimyagerini ise edebiyat alimi olarak tasavvur etmiştir. Tarlan, çeşnicici yani eleştirmenin bir zevk sarhoşluğu içinde verdiği hükümleri kimyagerin yani edebiyat bilgininin dikkate almasının doğal olduğunu söylemiştir; fakat kimyagerin raporunun sadece çeşnicinin hazzından ibaret olmayacağını da ilave etmiştir (Tökel, 2003, s. 14). Sonrasında ise merhum, bu değerlendirmelerin yapılmasından o kadar zaman geçmesine rağmen hâlâ aşılammış olan şu hatalara dikkat çekmiştir:

“Edebiyat tarihi, hâlâ çeşnicici zihniyet ve mantığından kurtulamamıştır. O sahada verilen hükümler, hemen tamamen âmiyânedir. Meselâ üslûbu kuvvetlidir, lisana hâkimdir, hassastır, liriktir... gibi hükümler, ilim muvacehesinden hiçbir kıymet ifade etmez. Çünkü anlayış ve ilmî itminan, yerleşebilmek için sağlam toprak arar. Bu âmiyâne hükümler birer ‘niçin?’ mezarıdır ve tamamen şahsîdir. Elmayı meyvedir diye

tarif etmek elma hakkında bize ne derece âmiyâne bir bilgi verirse, bir sanatkâr hakkında yukarıda saydığımız hükümleri sıralamak, bizi bundan fazla tenvir etmez. Hâlbuki bir sanatkârı muayyen dozda bir lirizme veya lisan hâkimiyetine veya üslûp kıymetine isal eden vasıtaların tahlil ve terkibi yapılarak hepsinin birleştiği hareket noktasına kadar yürümek ve o noktada yani bütün melekelerinin düğüm noktasında sanatkârı bulmak lâzımdır (Tarlan A. N., 1997, s. II).”

Tarlan, sadece Türk ve doğu edebiyatları üzerinde çalışmakla yetinmemiş, başta Fransız edebiyatı olmak üzere batı edebiyatları ile de meşgul olmuştur. “Ali Nihad Beyin Kişiliği” adlı makalesinde öğrencilerinden Gönül Alpay Tekin bu hususta şunları belirtmiştir:

“Onun kütüphanesinde Fransız edebiyatının bütün klasiklerini, 19 ve 20. yüzyıl başlarındaki nazarî veya tatbikî açıdan ele alınmış sanat ve edebiyata ait çeşitli görüşleri anlatan bir yığın Fransızca kitabı görmek mümkündür. Yıllarca önce bu kütüphaneyi yerleştirirken Fransızca eserleri karıştırmış ve hemen hemen hepsinin içine Hocanın, el yazısıyla notlar düştüğünü görmüşümdür. Ali Nihad Bey sadece Fransız edebiyatının ve batı kültürünün eserlerini Fransızcadan okumakla kalmamış; bu edebiyata ve kültüre ait bazı eserleri dilimize de çevirmiştir. Kendisi şöyle söyler: ‘Fransız edebiyatına merak sarmıştım... Harbi Umûmî’de zeytinyağı kandili ışığında Virjin’in *Eneide*’ini tercüme çalışıyordum. On üç şan tercüme etmiştim. Alman edibi Schiller’in *Marie Stuart* adlı eserini Fransızcadan tamamen tercüme ettim. Hatta ondan bir sahne bilâhere Mustafa Nihad’ın çıkardığı *Temaşa Mecmuası*’nda intişar etti. *Serveti Fünun* üslubu ile ne şiirler yazardım. Lamartine’den, Alfred de Musset’den tercüme yapıyordum (Tarlan A. S., 1995, s. 5).”

Tarlan, Türkiye’de Pakistanlı âlim Muhammed İkbâl’i tanıtmış⁶ ve onun eserlerinden tercüme yapmıştır. Tercüme ettiği eserlerden *Hicaz Armağanı* adlı eserin ön sözünde “İkbâl’i Türk münevverlerine tanıtmak, hayatımın en büyük mazhariyetlerinden biri olmuştur.” demiştir (Çelebioğlu, 1989, s. 14-15). Tasavvufun son dönemlerdeki durumu ve İkbâl’i birlikte değerlendirdiğinde ise şunları söylemiştir:

“Tasavvuf, insanları maddeden uzaklaştırmak ister; gayesi, onun yerine insana yakışan, daha doğrusu insan varlığının hakikî sebebi olan mânâ ve hakikat aşkını ona vermektir. Bizde maalesef gerek din gerek tasavvuf türlü şekillerde istismar edilmiş; hakikî yolundan ayrılmış, yanlış istikametlere sürüklenmiştir. Meselâ

⁶ Tarlan (1964, s. 5-10) ayrıca *Zebur’u Acem’den Seçmeler* adlı tercüme eserinde de İkbâl’e dair kısa bir bilgi vermiştir.

tasavvuf tamamen bir meskenet sistemi meydana getirmiştir. Son asırda bir ikbâl yetişip Mevlânâ'nın hakîkî yolunu göstermeseydi, bu böyle devam edecekti. Dünyanın sayılı mutasavvıflarından olan ikbâl, gerek İslâmiyetin gerek tasavvufun içindeki muazzam dünyamızı ele almış ve onu işlemiştir (Tarlan A. N., 1966, s. 14-15).”

Mahmut Erol Kılıç da hocanın şârih yönüne dikkat çeken isimlerden biridir. Kılıç (2004, s. 39-40), din ve felsefenin bir nevi şiiri olan tasavvufun daima bu dil (şiir) ile konuşmuş olduğunu söyleyen ve metin şerhine dair tüm çalışmalarında tasavvufî görüşü ilk başvuru kaynağı olarak kullanan Tarlan (1974, s. 68) ve onun yetiştirdiği talebelerin klâsik edebiyatımızı tasavvufî anlam haritası içerisinde açıklamaya çalışanların son temsilcileri olduklarını ifade etmiştir.

Tarlan'ın dil konusunda da görüşleri olduğu yazılarından anlaşılmaktadır. Bazı meslektaşlarıyla birlikte, başkanı olduğu “Türk Dilini Koruma ve Geliştirme Cemiyeti”ni kurmuştu. Bu kurumun yayınları arasında Tarlan'ın dil ile ilgili “Dil Meselesi Oyuncak Değildir” ve “Dile Dair, Yeni Bir Dil Doğuyor” yazıları Çelebioğlu'nun (1989, s. 16) bildirdiğine göre bulunamamıştır. Ancak görüş ve fikirlerini, çeşitli yazılarında tekrarladığı dikkate alınırsa dil ile ilgili görüşleri, “Türk Dili Üzerine Ali Nihad Tarlan'la Konuşma” (1972) adlı röportajdan da edinilebilir.

Ali Nihad Tarlan, ilmî ve fikrî yazı ve çalışmalarının dışında manzum eserler de kaleme almıştır. Babası, Mehmed Nazif Bey de şair olup dîvânçesi vardır ve bu eser, 1911 yılında Bayezid büyük yangınında⁷ maalesef yanmıştır (İnan, 1965, s. 17). Edebiyat sahasına önce şiir yazmakla giren ve sonraki dönemlerde ilmî faaliyetleri devam ederken de şiir yazmaya devam etmiş olan Tarlan (1953, s. 9-10), henüz 12 yaş civarında iken şiire nasıl başladığını da şöyle anlatmıştır:

“1909-1910 senelerinde idi. İstanbul'a döndük. Şimdi Selanik Fransız Lisesi'nden ikincilik mükâfatı olarak aldığım yaldızlara boğulmuş harikulâde bir kitap da benim küçük kütüphaneme ilave edilmişti. Koska'da

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İran Dili ve Edebiyatı Kürsüsü'ne vekalet etmesi dolayısı ile kendisine “Acem Nihad” lakabı takılan Ali Nihad Tarlan (Çelebioğlu, 1989)

⁷ Bu büyük yangında Tarlan'ın o güne kadar sahip olduğu kitapları da yanmıştır ki duyduğu üzüntüyü şöyle ifade etmiştir: “1911 senesindeki büyük yangında Vezneciler'deki evimiz yanmıştı. Bu yangında birçok kitaplarım, o yaldızlı mükâfatlarım yandı, gitti (Tarlan A. N., 1953, s. 10).”

merhum Hakkı Bey'in açtığı Burhân-ı Terakki Rüşdiyesi'ndeyim. Vezneciler'de tamir ettirip boyattığımız evimizdeyiz. Yazıhanemin üstünde kalın ciltli Hafız şerhleri var... Birkaç divan var... Bir şeyler de karalıyorum. İlk yazdığım beyti babama gösteriyorum. Bir şeye benzememiş diye dudak büküyor. Beyit şu:

Hançer-i aşkınla açtın sîneme çok yareler

İşledi cangâhıma tîr-i firâkın pareler

Bir gün teyzemin kocası, huzuru hümâyûn muhataplarından Fatih Rüşdiyesi Farsî Muallimi Hacı Yusuf Efendi merhum bize gelmişti. Babam 'Birader, bizim Nihad bir şeyler yazmış, şu beyti size bir okusun.' dedi. Ben sıkıla, büzüle meşhur beytimi okudum. Evvelâ bir hüküm veremedi. Bir kâğıda yazdım verdim. Dikkatli dikkatli okuduktan sonra bana 'Aferin evlâdım!' dedi ve babama dönerek 'İşte mükemmel bir matla', neresinde bir kusur görüyorsunuz?' diye sordu."

"Hayatımda bir an dahi şairlik davasında bulunmadım." diyen merhum, şairliği bir meslek veya maksat olarak düşünerek şiir yazmamıştır (Tarlan A. N., 1953, s. 3). Ancak merhumun her ne kadar böyle bir iddiası bulunmamış olsa da kaynaklar ondan diğer vasıflarının haricinde aynı zamanda şair olarak da bahsederler. Çalışmalarında eserlerine ve görüşlerine dair kimi bilgiler de vermiş olan Tarlan, örneğin *Güneş Yaprak* (1953, s. 3) adlı eserinin ön sözünde "Hayatımdan Birkaç İz" başlığı altında kişiliği, çevresi ve şiir kaleme almasıyla ilgili bilgiler vermiştir⁸ ki ne kadar mütevazı olduğu şu sözlerinden anlaşılabilir:

"Bir insan: eliyle, emekle yetiştirdiği bir fidanı sever; meyvesi leziz olamasa dahi. Çünkü bir parça kendisi usare ve rayiha hâlinde o meyveye sinmiştir. Eskiler, kendi eserlerine tevekkeli, zade-i tab'ı demezlerdi.

Hayatımda bir an dahi şairlik davasında bulunmadım. Buna rağmen kucağımdaki çirkin çocuğumla güzel bebekler müsabakasına katılmadım, sürüklendim. Anlayışlı insanlar hiç olmazsa beni mazur görürler.

Çocukluğumdan beri muhtelif ilcâlarla edebiyatımızın çeşitli devreler üslûbunda karalanan bu satırlar benim ve pek mahdut dostlarım için yazılmıştır. Onlar, kusurlarımı görmez, hatta bazen de teşvik ederlerdi. Ben de o anda memnun olur, sevinirdim. İşte o kadar. Artık o yazı da vazifesini yapmış bir insanın sükûn ve tevekkülü ile 'evrâkı perişan' arasına gömülür, unutulur, giderdi. Bir çoğunu müsvedde hâlinde kurtarmak zahmetine dahi katlanmazdım.

⁸ Bu kitapta yer alan ön söz, Adnan Siyadet Tarlan (1993, s. IX-X) tarafından hazırlanan *Nesirler ve Mensur Yazılar* adlı kitapta da olduğu gibi verilmiştir.

Bu arada bazıları neşredildi. Fakat bunlar ya hatırdan çıkarmadığım bir dostumun veya bir talebemin arzusunu yerine getirmek için dar muhitimin haricine çıkmıştır.”

Tarlan'ın ilk eseri “Sarhoş” adlı bir nesir parçasıdır ki *Mektepli Mecmuası*'nda neşretmiştir. Yayımlanan ilk şiiri ise Halil Nihad'a bir nazire olarak yazdığı “Belli Değil” başlıklı manzumedir ve *Şebab Mecmuası*'ndan çıkmıştır. Daha sonra şiirleri ve İran edebiyatına dair silsile hâlinde *Servet-i Fünûn* dergisinde yayımlanmıştır (Ergun, 1936, s. 452). Diğer yandan hece, aruz ve serbest olmak üzere her üç ölçüyü de denemiş, mahlas olarak da “Nihad” adını ya da “Tarlan” soyadını kullanmıştır. Ayrıca şiirlerinin bazıları, *Güneş Yaprak*⁹ ve *Kuğular* olmak üzere iki kitapta toplanmıştır (Çelebioğlu, 1989, s. 19). Daha evvel belirtildiği üzere genç yaşta Lamartine ve Alfred de Musset'den çeviriler yapmış, Abdülhak Hâmid'in etkisinde kalan manzum piyesler (Türkün Yemini, Meryem yahut Efsâne-i Sevdâ) yazmıştır.¹⁰ Henüz küçük yaşlarda iken başlamış olduğu şiir denemeleri edebiyatın değişim ve dönüşüm sürecine paralel bir şekilde *Servet-i Fünûn* üslûbunda soneler, Türkçe ve Farsça gazeller, âşık ve tekke edebiyatı vadisinde koşma ve nefesler, Millî Edebiyat akımının etkisinde manzumeler, serbest vezinde şiirlerle devam etmiştir. Esasında hayatı boyunca şiirden uzak kalmayan ve çok sayıda şiir kaleme almış olan Tarlan'ın bu yönü yeterince araştırılmamıştır. Daha gençlik yıllarından itibaren şiirleri ve yazıları *Şebab*, *Servet-i Fünûn*, *Edebiyat Gazetesi*, *Temaşa*, *Gündüz*, *Gençlik*, *Türkiyat Mecmuası*, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, *Mevlânâ*, *Şûle*, *Millî Gençlik*, *Söz*, *İnsan ve Dünya*, *Sebilürreşad*, *Türk Yurdu*, *Ülkü*, *İslâm Medeniyeti*, *Türk Kültürü*, *Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*, *Fikir ve Sanatta Hareket*, *Hilâl* gibi dergilerde ve *Cumhuriyet*, *Haber*, *Ege Ekspres*, *Babialide Sabah*, *Zafer*, *Büyük Doğu*, *Bugün*, *Yeni İstanbul*, *Yeni Asya* gibi gazetelerde çeşitli makale ve röportajları verilmiştir. Bunların sayısı 250 civarındadır (Kut, 2011, s. 109).

Mevlânâ'nın şiirinden bahsederken değerlendirmelerine, “Ruh üzerinde en büyük tesiri haiz olan sanattır. Mevlana, irşadını mûsikî ve şiirle yapmıştır. Çünkü ele aldığı, ruh, yani bütün bir insan problemidir (Tarlan A. N., 1974, s. 56).”

⁹ Tarlan'ın *Güneş Yaprak* adlı eserinde bu tabir ile ilgili şöyle bir yazı vardır:

“Kışın tam ortasında bir bahar günü idi...
Güneş ışıl ışıldı... Hafif rüzgâr altında çırpınan sarı, yeşil yapraklar pırl pırl...
Altın renginde iri bir yaprak gözlerimi öyle kamaştırmıştı ki...
Kocaman bir çınarın bu tek yaprağı idi...
Bir mevsimlik hayatın son yâdigârı bu...
Güneşin içmiş içmiş altın ışıklarını; benliğini kaybetmiş, şeffaf bir hâle gelmiş... Bir avuç ışık olmuş,
bir avuç güneş olmuş... Bu altın renkli yaprak!
İnsan ömrü ne olacak... O da uzun bir mevsim!...
Ne olur, ben de olgun, böyle şeffaf ve altın, böyle serâpâ güneş bir yaprak olabilsem!... (Tarlan A. N., 1993, s. 20)”

¹⁰ Şairliğinin bahsi geçen ilk döneminde daha Vefa İdâdisi'nde 13-14 yaşlarında şiirler yazan Tarlan'daki Abdülhak Hâmid'in tesirine bir örnek “Mehtap” adlı şiirdir:

“Ey reşk-i melek perî-i hûn-rîz
Ey tâc-ı aydın-i muhabbet
Ey hande-i aşk-ı nâle-engiz
Ey mâh-ı melek-likâ-yı cennet
Zulmet-geh-i makberinde hattâ
Pür-neş'e kılar beni hayâlin (Tarlan A. N., 1981, s. 9)”

şeklinde başlayan Tarlan, şiir ve şaire dair kendi düşünce ve görüşlerini de dile getirmiştir:

“Kur’ân-ı Kerîm’de ‘Şairlere ancak âsîler tâbi olurlar. Biz ona şiir öğretmedik. Bu ona yakışmaz, Onun sözleri vahy-i İlâhîdir ve Kur’ân-ı Mübîn’dir.’ buyruluyor. Ancak Arap cahiliye devrinde, şairlerin Arap kabîleleri arasındaki nüfuzu ve onların cahilâne telkinleri buna sebeptir. İslâm, evvelâ bir akıl ve mantık dînidir. Bu sebepten ilk zamanlarda şiiri böyle mahkûm etmiştir. Ancak Cenab-ı Peygamber, bir hadislerinde, ‘Şiirde muhakkak hikmet vardır. Beyan ve ifade de insanı büyüler.’ diye şiiri asıl makamına yükseltmiştir.

Şarkta şiir çok defa cerr-i menfaate âlet edilmiştir. Şiirin yüksek payesi ve ismi istismar edilmiştir... Şarkta büyük kudretlerin himayesine ihtiyaç vardı. Sultanların, emirlerin saraylarında onları methederek geçinmeye çalışırlardı. Lakin hayatın tecellisine bakın ki o şevketli hükümdarlar unutuldu. O şâirler, hâlâ dimdik ayakta...

Şiir bir kudrettir. Ve renksizdir. Zuhur ettiği bünyeden rengini alır. Bu itibarla mutlak olarak şiir hakkında hüküm vermek hatalıdır. O, muazzam bir kudrettir ve ruhlarda hükümandır. Şiirin ferd ve cemiyet üzerinde tasavvurun fevkinde bir tesir ve nüfuzu vardır. Bir kılıç gibidir, dostu da keser, düşmanı da. Onun içindir ki onun tesirini idrak edenler, ondan korkar ve cephe alırlar.

Şiir, sinir cümlesinin mahsulü olduğu için daima muayyen ölçüleri aşar. Basit düşünenler, müsbet ilim karşısında şiiri istihfaf ederler. Hâlbuki insanı bir kül olarak gören ve mütâlaa eden derin tefekkür, şiire hatta ilimden üstün bir makam tanımak mecburiyetini hisseder. Çünkü şiir, fikri ele alıp onu bütün insanî melekelerle birleştirerek bir terkip yapar ve ilmin teveccüh ettiği büyük meçhule, akli hayretlere düşüren bir sür’atle hücum eder. Eğer teşbih caizse ilim, yerden kendini kesemeyen bir araba; şiir, bir uçaktır. Hakîkî ve büyük kültür sahibi sanatkârlar; daima ilme öncülük etmişlerdir. Onlar gayeyi sezer ve gösterirler (Tarlan A. N., 1974, s. 56-57).”

Tarlan'ın eserlerini hazırlarken yararlandığı kaynaklarından müteşekkil özel kütüphanesi ise bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. 1979 yılında kütüphaneye alındığı belirtilen kaynak eser sayısı 1694 olarak verilmiştir. Bu koleksiyonda içerisinde 196 yazma, 1496 matbu eser ve 2 tane de fotokopi eser mevcuttur (Yazma Eserler Kurumu İnternet Sitesi, 2018).

3.1. Şiirlerinden Örnekler:

Ali Nihad Tarlan'ın daha önce de belirtildiği üzere aruz ve hece ile; ayrıca çeşitli akımların etkisinde kalarak yazdığı şiirleri mevcuttur. Diğer yandan hocanın şairliğinin önemli bir yönü de tarih düşürmesidir. Çelebioğlu, (1989, s. 20-21) Tarlan'ın “Değerli evlâdım Âmil Çelebioğlu'ya” başlığı ile 1975 yılında kendi el yazısı ile oğlu için yazdığı aşağıdaki tarih kıtasını hocanın eski harflerle yazısına bir örnek olması maksadıyla vermiştir.

دهگرلی اولاریم .. عامل جلی اخلو ..

بونوزاد مبارک نظر ستر .. جلال .. اولسون

سرای زندگانی طربگاه جمال اولسون

فلوصی تام ایله تاریخ تاسی سولیدی .. تارلان ..

.. جلال الدین ارغون .. صاحب روح کمال اولسون

۱۹۷۵

ع. نضد تارلان

Bu nevzâd-ı mübârek mazhar-ı sırr-ı “Celal” olsun

Sarây-ı zindegânîsi tarabgâh-ı cemâl olsun

Hulûs-ı tâm ile târîh-i tâmın söyledi “Tarlan”

Celâleddîn Ergun sâhib-i rûh-ı kemâl olsun

Ali Nihad Tarlan'ın şairlik yönünün bir iki küçük çalışma dışında daha evvel incelenmediği görülmektedir. Kendi el yazısı ile bir şiiri, çeşitli konularda kaleme aldığı başka iki şiiri ve yine Çelebioğlu (1989, s. 45) tarafından verilen 18 Mart 1978 gecesi vefatından birkaç ay önce yazdığı son şiiri şöyledir:

هکمت - Hikmet - حکمت

Bismillahirrahmanirrahim
Besmele, Kerim olan Allah'ın
kerem sofrasına da'vettir

1- Ya Rabbi, ümid goncasını aç,
Ebedi bahçeden (cennetten) bir gül
göster!

2- O goncanın dudagından benim
bahçemi güldür; o gülden de
bana güzel kokular duğur.

3- Bu derd ortacı ^{halva-meyan} mihnet gerinde beni
ni'metlerini bilen, takdir eden,
onlara şükür eden bir insan
mertebesine ırıştır,

4- Kallım da'ima sana şükür
etsin. Dilim daima sana hamd
etsin

5- Aklimi kuvvetlendir, bu suretle
beni bahçıvar eyle. Siir iklimine
göneldiğim zaman beni muzaffer
eyle

6- Bana bir gönül verdin ki; işi
hazine hazine inci dolu.

Dilim bu hazineden inciler
şikarsın; bana bu kudreti
ihsan et!

Çok değerli ve çok faziletli.
evladım Âmil Çelbioglu'ya

5-6-1971

Ali Nihad Tarlan

18 Mart 1978 Gecesi Yazdığı Şiir

Bir rüzgâr gibi geçti seksen sene ömrümden
Yârânımı kaybettim hâlâ yaşıyorum ben

Allâh'a îmanıyla sevgi beni yaşatan
Hakk'a îmanım bütün severim onu candan

Hakk'a sonsuz şükürler çok mükafatlar gördüm
Aziz evlâtlarımdan çok iltifatlar gördüm

Hocalığı severim talebemi severim
Çok yaşayacakmışım böyle imiş kaderim

Beni böyle yaşatan işte bu sevgilerdir
Bunu iyice bilin Hakk'ı seven sevilir

Bir örneğini gördüm bugün bu sevginizin
En bahtiyar günümdür yanınızdayım sizin

Hakk'a sonsuz şükürler sonsuz şükürler olsun
En az hocanız kadar siz de bahtiyar olun
(Çelebioğlu, 1989, s. 45-47)

Düşman Gemileri Çanakkale'den Geçerken

Sen ey düşman, geniş satvetli göğsünle bu yerlerden
Geçerken ihtimâl yarın düşün bir kere mâziyi
İşit tufânlarından yılmayan gülbang-ı Gazi'yi
Düşün kim kalkacak, kim kalkacak yarın bu mahşerden

O yer sâkin fakat emvât ile meskûn değil aslâ
O yerlerden geçip gitme geniş sadr-ı gurûrunla
Ulûhiyet tecelli eyliyor fevkinde ser-tâ-ser
O kudsî ma'bedi nâmuslu bir düşman nasıl çiğner.

O yer yüksek ve şânından emin tavr-ı vekâriyle
 O yüz binlerce genciyle, şehid-i cân-nisâriyle
 Çıkıp tâ zirve-i târihe göstere sin yed-i beyzâ
 Esâtiriyle mâzi secdeler etsin huzurunda

O yüz binlerce genciyle, şehid-i cân-nisâriyle
 Bütün bir milletin kalbi o vâdilerde medfûndur.
 Heder olmuş şebâbın mevc-i hûn-i iğbirâriyle
 Sehâb âlüdedir lâkin kızı tûfânla meşhûrdur.

Güneşler gizlidir her bir avuç hâk-ı siyâhında
 Eğil müstagrak-ı hürmet bu azmin piş-gâhında
 (Tarlan A. N., 1953, s. 71)

İkinci Murad'ın Türbesinde

Hurşid idi seririn eflak-i şan içinde;
 Berk-i cihandı tığın ebr-i cihan içinde...

Çok dehre geldi sultan, Şehenşeh-i cihangir
 Lakin haris ü zalim, tarihi kan içinde...

Pay-i feragatinle taht-ı sipihri ezdin;
 Tac öptü hak-i payın bin imtihan içinde...

Pür-vecd ü pür-tehalük gökten ine Kürsi;
 Bir taht isteseydin sen asüman içinde...

Faniyi anladın sen; bildin nedir bu toprak;
 Toprak... Değişmiyen şey devr-i zaman içinde...

Hak olsun istemişsin lahdinde en büyük süs
 Toprak ne muhteşemdir kevn ü mekan içinde...

Her şey sonunda toprak... Encam-ı ömr toprak;
Toprak yaşar müebbet bu hakidan içinde...

Hikmet ile şecaat, evsaf-ı tıynetindir;
Devrin nasıl yazılsın bin dasitan içinde?...

Yat, ey Büyük Şehenşeh, "Sultan Murad-ı Sani",
Reyyan-ı ebr-i rahmet bağ-ı cinan içinde...

Yüz sürdüm Asitana, Tarlan, garik-i vecdim;
Yükseldi sanki arşa ruhum o an içinde...

(Tarlan A. N., 1953, s. 69)

3.2. Eserlerinin Tasnîfi

Ali Nihad Tarlan'ın kendisi ile ilgili bilgi veren tüm kaynaklarda bahsedildiği üzere asıl otorite ve şöhreti klâsik şiir şerhi sahasındadır. Yapılan incelemelerde hocanın bu yöndeki çalışmalarının da henüz tam olarak bir araya getirilemediği görülmektedir. Tarlan'ın çalışmaları sadece Klâsik Türk edebiyatı üzerine yazılardan ibaret olmayıp değişik konularda bilgiyi içeren kısa veya ayrıntılı eserlerden oluşmaktadır. Çelebioğlu (1989, s. 28), hocanın çalışmalarını ana hatlarıyla;

1. Metin şerhi
2. Metin neşri
3. Biyografik eserler
4. Edebî, dînî, içtimaî vb. muhtelif konulardaki yazıları
5. Şiirleri
6. Tercüme eserleri

veya

1. Telif eserleri
2. Metin neşirleri
3. Tercüme eserleri

şeklinde ve aynı zamanda her bir başlık altında bulunan maddelerin kendi içlerinde daha da genişletilerek tasnif edilebileceğini belirtmiştir.

Faruk Kadri Timurtaş (1965, s. 2-6) ise Tarlan'a dair yazısında hocanın çalışmaları içerisinde sadece ilmî araştırma ve kitapları ile makalelerinin bir listesini vermiş; ancak edebî yazıları ile şiirlerini belirtmemiştir. Ayrıca çalışmaları, tarihsel olarak da sıralamıştır.

Adnan Siyadet Tarlan ise şu başlıklar altında merhumun eserlerini listelemiştir:

1. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Eserleri
2. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Makale, Konferans ve Ansiklopedi Maddeleri
3. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Hakkında Neşredilen Makaleler
4. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Eserleri Hakkında Yayınlanan Makaleler
5. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Hakkında Neşredilen Anılar
6. Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan İle Yapılan Röportajlar

Ali Nihad Tarlan'ın çalışmaları hakkında ayrıca İhsan Bulut (2007) tarafından yüksek lisans tezi yapılmıştır. Bu çalışmada merhum hakkında bilgi verilerek eserleri incelenmiş; ayrıca bazı makaleleri Latin harflerine aktarılmıştır. Tez içerisinde bir bölümde hocanın eserlerine dair bibliyografya bilgisi de yer almaktadır. Bu kısımda verilen bilgilerin genel olarak Adnan Siyadet Tarlan'ın tasnifi üzerine verildiği görülmüştür.

Bahsi geçen tüm bu kaynakların haricinde çeşitli kaynaklarda da kısmî olarak hocanın çalışmaları üzerine bibliyografya bilgisi verilmiştir. Bu çalışmada ise Tarlan'ın eserleri, kaynaklarda verilen bilgilerden yola çıkılarak şu şekilde yapılmıştır:

1. Kitapları
  - 1.1. Metin Şerhine Dair Kitapları
  - 1.2. Metin Neşrine Dair Kitapları
  - 1.3. Edebiyata Dair Kitapları
  - 1.4. Biyografi Kitapları
  - 1.5. Şiir Kitapları
  - 1.6. Yayımlanmamış Kitapları
2. Tercüme Eserleri
3. Tercüme Edilen Eserleri
4. Makale, Konferans, Takriz ve Ansiklopedi Maddeleri
5. Yönettiği Tezler
6. Hakkında Neşredilen Kitaplar
7. Hakkında Kaleme Alınan Makaleler
8. Eserleri Üzerine Yayımlanan Makaleler
9. Eserleri Üzerine Hazırlanan Tezler
10. Röportajlar

Bu sınıflandırma içerisinde “Makale, Konferans, Takriz ve Ansiklopedi Maddeleri” adlı başlık altında verilen Tarlan’ın yazı ve konuşmaları, kitaplarında yapıldığı üzere bir tasnife tutulabilirdi. Ancak bunun yapılabilmesi için evvelen tüm yazı ve konuşmaların elde olması ve konularına veya türlerine göre ayrılması gerekmektedir. Konularına göre dinî-tasavvufî bilgi içeren yazı ve konuşmaları, biyografik bilgi içeren yazı ve konuşmaları, topluma dair bilgi içeren yazı ve konuşmaları vb. ayrılabilir. Türlerine göre ise makaleler, konferanslar, takrizler ve ansiklopedi maddeleri, gazete yazıları vb. şeklinde sınıflandırılabilir. Diğer yandan hem türlerine hem de konularına göre ayrılması daha doğru olur.

4. Ali Nihad Tarlan Bibliyografyası

Çalışmanın bu kısmı, Tarlan üzerine Faruk Kadri Timurtaş (1965, s. 2-6), Adnan Siyadet Tarlan¹¹ (1995, s. 39-65), Âmil Çelebioğlu (1989, s. 59-64), Cüneyt Eskiyeerli (Eskiyeerli, 1979, s. 1-29) ile İhsan Bulut’un (2007, s. 201-227) çalışmalarından ve merhumun eldeki eserlerinden¹² istifade edilerek hazırlanmıştır.

4.1. Kitapları

4.1.1. Metin Şerhine Dair Kitapları

1. *Edebi San’atlara Dair*, Suhulet Basımevi, 1930; Tecelli Matbaası, 1932; Burhanettin Erenler Matbaası, 1947; Güven Yayınevi, 1964.
2. *Şeyhi Divanını Tetkik*, Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul, 1934-1936;¹³ İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1964; Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.
3. *Divan Edebiyatında Muamma*, İstanbul Üniversitesi Yayını, Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul, 1936.
4. *Divan Edebiyatında Tevhitler* (4 Fasikül), Burhanettin Erenler Matbaası, İstanbul, 1936.¹⁴
5. *Metin Tamiri*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1937.
6. *Metinler Şerhine Dair*, Suhulet Basımevi, İstanbul, 1937.
7. *Divan Edebiyatında San’at Telakkisi*, Kenan Matbaası, Üniversite Konferansları (ayrı basım), İstanbul, 1946.
8. *Bâkî Divanı Şerhi Notları*, (hzl. N. Fazıl Duru ve Sait Okumuş), Meneviş Yayınları, Ankara, 2003.

¹¹ Adnan Siyadet Tarlan’ın kitabında verdiği bibliyografya bilgisinin babasına dair yazdığı diğer kitaplarda da bulunduğu anlaşıldığından, bu makalede yalnız 1995 yılında çıkarmış olduğu bibliyografya dökümüne müracaat edilmiştir.

¹² Tarlan’ın kimi eserinin içerisinde çalışmalarına dair bilgi verilmiştir. Örneğin *Mevlâna* (1974, s. 115-116) adlı kitabında hocanın o döneme kadar yayımlanmış kitapları ile hazırlanmakta olan çalışmalarının bir listesi verilmiştir. Ayrıca *Güneş Yaprak* (1953, s. 134) adlı şiir kitabının son sayfasında da eserlerinin adları listelenmiştir.

¹³ Eserin birinci cildi 1934 ve ikinci cildi 1936 yılında basılmıştır.

¹⁴ Birinci fasikül Ahmedî, Şeyhî, Sadrî, Rabbânî; ikinci fasikül Fuzulî, Nâbî; üçüncü fasikül Şer’î Tevhidler ve dördüncü fasikül ise Tasavvufî Tevhidler başlıkları ile verilmiştir (Eskiyeerli, 1979, s. 4).

9. *Fuzuli Divanı Şerhi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1985; Akçağ Yayınları, Ankara, 2005; Akçağ Yayınları, Ankara, 2017.

4.1.2. Metin Neşrine Dair Kitapları

1. *Şeyhi Divanı Tarama Sözlüğü ve Nüsha Farkları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1942.
2. *Hayalî Bey Divanı*, İstanbul Üniversitesi Yayını, 1945; Akçağ Yayınları, 1992.
3. *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri*, (4 fasikül), İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1948-1949.¹⁵
4. *Fuzuli Divanı, Gazel, Musammat, Mukatta' ve Rubaî Kısmı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1950.¹⁶
5. *Necati Beg Divanı*, Milli Eğitim Basımevi, 1963; Akçağ Yayınları, 1992.
6. *Ahmet Paşa Divanı*, Millî Eğitim Basımevi, 1966; Akçağ Yayınları, 1992.
7. *Zati Divanı*, (2 cilt), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1968-1970.¹⁷

4.1.3. Edebiyata Dair Kitapları

1. *San'at Bakımından Edebiyatımızın Dahili Tekamülü*, (ayrı basım), Recep Usluoğlu Basımevi, Ankara, 1939.
2. *San'at ve Edebiyat Muhasebesi*, Seyhan Basımevi, Adana, 1939.
3. *Tanzimat Edebiyatında Hakiki Müceddid*, (ayrı basım), Maarif Basımevi, İstanbul, 1940.
4. *Türk Edebiyatında Hamaset*, (ayrı basım), Kenan Matbaası, İstanbul, 1943.
5. *Edebiyatta Eskilik ve Yenilik*, (ayrı basım), Kenan Matbaası, İstanbul, 1943.
6. *İran Edebiyatı*, Remzi Kitabevi, 1944.
7. *Edebiyat Tarihi Hakkında*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, (ayrı basım), İstanbul, 1965.
8. *Edebiyat ve İlim*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, (ayrı basım), İstanbul, 1965.

¹⁵ İlk üç fasikül 1948'de son fasikül 1949'da yayımlanmıştır. ¹⁵ Birinci fasikül Rahmî ve Fevrî; ikinci fasikül Ubeydî, Aşkî, Şem'î, İşretî; üçüncü fasikül Ulvî, Me'âlî, Nihânî, Feyzî, Kâtibî ve dördüncü fasikül ise Revanî, Hayretî, Ahî, Peyâmî, Sanî adlı şairleri içerir. Bahsi geçen şairlerin haklarında biyografik bilgi aktarılarak çeşitli nazım şekillerinde eserleri verilmiştir (Eskiyeşli, 1979, s. 10).

¹⁶ Tarlan'ın metin şerhine dair bir eseri olan *Fuzuli Divanı Şerhi* adlı eseri, bu neşre dayanmaktadır (Çelebioğlu, 1989, s. 35).

¹⁷ Eserin birinci cildi 1968 ve ikinci cildi 1970 yılında basılmıştır.

9. *Edebiyat Meseleleri*, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1981; Akçağ Yayınları, Ankara, 2017.¹⁸
10. *Ali Nihad Tarlan'ın Makalelerinden Seçmeler*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1990.¹⁹

4.1.4. Biyografi Kitapları

1. *Mehmet Akif*, Suhulet Basımevi, İstanbul, 1939.
2. *Şeyh Galib Hayatı ve Şiirleri*, Recep Usluoğlu Basımevi, İstanbul, 1939.
3. *Ali Şir Neva'î*, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul, 1942.
4. *Abdülhak Hâmid*, Burhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Mezunları Cemiyeti Yayını, İstanbul, 1947.
5. *Mevlâna Celâleddin-i Rumi*, Varoğlu Yayınevi, İstanbul, 1948.
6. *Ali Şir Neva'î, Hayatı ve Eserleri*, Doğu Türkistan Göçmenler Cemiyeti Neşriyatı, İstanbul, 1962.
7. *Mehmet Akif His Life And Works*, R.C.D. Cultural Institue, İstanbul, 1968.
8. *Mehmet Akif ve Safahat*, Nida Yayınevi, 1971.
9. *Mevlâna*, Hareket Yayınları, İstanbul, 1974.

4.1.5. Şiir Kitapları

1. *Güneş Yaprak*, Anıl Matbaası, İstanbul, 1953.
2. *Kuşular*, Yağmur Yayınları, İstanbul, 1970.
3. *Nesirler ve Mensur Yazılar*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Eskişehir, 1995.²⁰

4.1.6. Yayımlanmamış Kitapları

1. *İslâm Edebiyatında Leylâ ve Mecnûn Mesnevisi*, (Türkiyat Enstitüsü Doktora Tezi), İstanbul, 1921.²¹
2. Celîlî'nin Gül-i Sadberg'i
3. Şeyh Galib Şerhi
4. Şiir Defteri

¹⁸ Kitabın içinde "Edebiyat Üzerine", "Edebi San'atlar", "Metinler Şerhine Dair" ve "Metin Tamiri" olmak üzere dört ayrı bölüm bulunmaktadır.

¹⁹ Bilindiği üzere bu kitap, Tarlan'ın çeşitli makalelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.

²⁰ *Güneş Yaprak* ve *Kuşular*'daki düz yazıların bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur.

²¹ Tezin bir nüshası Ankara'da Millî Kütüphane'de bulunmaktadır.

4.2. Tercüme Eserleri

1. *Zerdüştün Gataları*, Suhulet Basımevi, İstanbul, 1935.
2. Çağdaş İran Şiiri, C.H.P. Konferansları, Ankara, 1938.²²
3. Nizami, *Leyla ile Mecnun*, Maarif Matbaası, 1943; Millî Eğitim Basımevi, 1965; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1990; Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.
4. *Genceli Nizami Divanı*, Tan Matbaası, İstanbul, 1944.
5. *Nefi Divanı*, Selami Sertoğlu Matbaası, İstanbul, 1944.
6. *Yavuz Sultan Selim Divanı*, Ahmet Halit Kitabevi, 1946; Kökler Derneği Yayınları, 2016.
7. *Nizami: Hüsrev ve Şirin*, Tan Matbaası, İstanbul, 1949.
8. *Fuzuli'nin Farsça Divanı*, Milli Eğitim Basımevi, 1950.
9. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Şarktan Haber*, İş Bankası Kültür Yayınları, 1956; Timaş Yayınları, 2018.
10. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Esrar ve Rumuz*, Yemlik Basımevi, 1958; Timaş Yayınları, 2017.
11. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Şarktan Haber ve Esrar-ı Rumuz*, İş Bankası Yayınları, 1971.
12. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Esrar-ı Hodî, Benliğin Sırları*, Yenilik Basımevi, İstanbul, 1958.
13. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Yeni Gülşen-i Raz*, Kervan Matbaası, 1959.
14. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Zebur-u Acemden Seçmeler*, Ahmet Sait Matbaası, 46 Sayfa, 1964,
15. *Nefi ve Tuhfet-ül Uşşak Tercümesi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, (ayrı basım), İstanbul, 1964.
16. *İkbal'den Şiirler*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1971.²³
17. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Darb-ı Kelim*, R.C.D. Kalkınma İçin İş Birliği Kültür Enstitüsü Neşriyatı, İstanbul Matbaası, 1968.
18. *Yolcu-Ey Şark Kavimleri-Kölelik*, (2 şiir, 7 fotoğraf), 1976.
19. Nureddin Abdurrahman İbni Ahmed-i Câmî, *Beşinci Taht: Yûsuf ve Zelîha*, Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü Yayını, 2003.²⁴
20. Muhammed İkbâl Lâhorî, *Şarktan Haber*, (*Zebur-i Acem-Peyam-i Maşruk*), Sufi Kitap Yayınları, İstanbul, 2006.

²² Bu kitapta 18. yüzyıl sonlarından konferansın verildiği 1938 yılına kadar İran şiirinin belli başlı isimler tanıtılmış ve eserlerinden seçmeler tercüme edilmiştir (Eskiyeleli, 1979, s. 4).

²³ *Şarktan Haber* ve *Zebur-u Acem'den Seçmeler* adlı iki kitabın bir araya getirilmesi ile müteşekkil bir kitaptır.

²⁴ Günay Kut, Türkçe tercümeyle aslıyla karşılaştırıp Farsça baskısının (1972) ve yazmasının (Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya, nu: 3898) tıpkıbasımları ile birlikte yayına hazırlamıştır.

4.3. Tercüme Edilen Eserleri

1. *Mehmet Akif Ersoy, His Life And Works*, (Farsçaya çev.: Kâzım Rajavi İzad), Regional Cultural Institute (R.C.D.) Publication, Tahran, 1969.
2. *Mehmet Akif*, (Urducaya çev.: Dr. Muhammed Sabir), R.C.D. Cultural Institute Publication, Lahor Pakistan, 1972.
3. *Nâilî*, (Farsçaya çev.: Dr. Hamîd Nutkî), Tahran, 1349.

4.4. Makale, Konferans, Takriz ve Ansiklopedi Maddeleri

1. “Sarhoş”, *Mektepli Mecmuası*, 1913.
2. “Terci-i Bend Tercümesi (Hâtif-i İsfahânî'den)”, *Düşünce Mecmuası*, 1920.
3. “Belli Değil”, *Şebab Mecmuası*, 1921.²⁵
4. “Hafız-ı Şirâzi”, *Servet-i Fünun*, C. LVII-IV-II, S. 23, 1925, s. 360-365.
5. “Hafız-ı Şirâzi”, *Servet-i Fünun*, C. LVII-II, S. 24, 1925, s. 376-379.
6. “Hafız-ı Şirâzi”, *Servet-i Fünun*, C. LVII, S. 25, 1925, s. 396-400.
7. “Hafız-ı Şirâzi”, *Servet-i Fünun*, C. LVII, S. 26, 1925, s. 409-414.
8. “Gazel (şiiir)”, *Servet-i Fünun*, C. LVIII, S. 28, 1925, s. 22.
9. “Fasîhî”, *Servet-i Fünun*, C. LVIII, S. 40, 1925, s. 216.
10. “Saib-i Tebrizi”, *Servet-i Fünun*, C. LVIII, S. 43, 1925, s. 266-271.
11. “Saib-i Tebrizi”, *Servet-i Fünun*, C. LVIII, S. 44, 1925, s. 274-279.
12. “Saib-i Tebrizi”, *Servet-i Fünun*, C. LVIII, S. 46, 1925, s. 310-314.
13. “Saib-i Tebrizi”, *Servet-i Fünun*, C. LVIII, S. 47, 1925, s. 330-332.
14. “Erdayı Viraf”, *Servet-i Fünun*, C. LIX, S. 66, 1926, s. 218-220.
15. “Erdayı Viraf”, *Servet-i Fünun*, C. LIX, S. 71, 1926, s. 291-295.
16. “Erdayı Viraf”, *Servet-i Fünun*, C. LIX, S. 77, 1926, s. 391-393.
17. “Şems-i Mağribî Tebrizî - 1”, *Servet-i Fünun*, C. LX, S. 80, 1926, s. 24-25.
18. “Şems-i Mağribî Tebrizî - 2”, *Servet-i Fünun*, C. LX, S. 85, 1926, s. 107-109.
19. “Niçin Sevmedim? (Şiiir)”, *Servet-i Fünun*, C. LX, S. 90, 1926, s. 183.
20. “Bir İmlâ Hususiyeti”, *Türkiyat Mecmuası*, C. III, 1933, s. 229-232.
21. “Şeyhî'nin Dili Hakkında”, *Türkiyat Mecmuası*, C. IV, 1934, s. 49-61.
22. “İran Halk Edebiyatı”, *Ülkü*, C. VIII, S. 43, 1936, s. 3-10.
23. “İran Edebiyatında Roman”, *Ülkü*, C. VIII, S. 47, 1937, s. 373-382.

²⁵ “Belli Değil” başlıklı bu şiir, Halil Nihad'a nazîre olarak yazılmıştır.

24. “İran Edebiyatında Roman”, *Ülkü*, C. IX, S. 52, 1937, s. 259-273.
25. “İran Edebiyatında Roman”, *Ülkü*, C. IX, S. 54, 1937, s. 403-414.
26. “İran Edebiyatında Roman”, *Ülkü*, C. IX, S. 55, 1937, s. 36-42.
27. “İran Edebiyatında Roman”, *Ülkü*, C. X, S. 58, 1937, s. 303-315.
28. “İran Edebiyatında Roman”, *Ülkü*, C. XI, S. 62, 1937, s. 129-140.
29. “Melikü’ş Şuara Buharî-i Horasanî”, *Her Ay Mecmuası*, C. 1, S. 3, 1937, s. 135-143.
30. “Reşid Yasemi”, *Her Ay Mecmuası*, C. 1 S. 4, 1937, s. 88-93.
31. “Şeyh Galip”, *C.H.P. Konferansları*, Kitap: III, 1937, s. 17.
32. “Üstad Ali Ekrem Bolayır”, *Cumhuriyet*, 20.09.1938.
33. “Mehmet Akif”, *Üniversite Konferansları*, 1938, s. 15.
34. “Çağdaş İran Şiiri”, *C.H.P. Konferansları*, 1938.
35. “San’at ve Edebiyat Muhasebesi”, *Konferans*, Adana, 1938.
36. “Nedim’den Bir Sahne, Atatürk (Dede Korkut Ağzıyla), *Suhulet Basımevi*, 1939, s. 6-16.
37. “San’at Bakımından Edebiyatımızın Dahili Tekamülü”, *C.H.P. Konferansları*, Ankara, 1939, s. 21-36.
38. “Tanzimat Edebiyatında Hakiki Müceddid”, *Tanzimat*, İstanbul, 1940.
39. “Şiirde Mana”, Konya, C. 5, S. 35, Ocak-Şubat 1941, s. 2097.
40. “Şair Hasan Talat Muter”, *Görüşler*, S. 48, Adana, Aralık 1942.
41. “Ali Şir Nevayi”, *Üniversite Konferansları*, 1942, s. 22.
42. “Şair Hasan Talat Muter”, *Görüşler*, S. 51, Adana, Mart 1943.
43. “Türk Edebiyatında Hamaset”, 3. *Üniversite Haftası*, Elazığ, 1943 s. 34-49.
44. “Edebiyatta Eskilik ve Yenilik”, 3. *Üniversite Haftası*, Elazığ, 1943, s. 246-254.
45. “İstırab Seni Bulacağım, (Nesir)”, *Büyük Doğu Ülkü*, C. 3, S. 13-14-15, 1943, s. 37.
46. “Arslaner, (Nesir)”, *Büyük Doğu Ülkü*, C. 3, S. 28, 1944, s. 16-17.
47. “Fuzuli’nin Farsça Divanı - 1”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 25, 1944, s. 2-4.
48. “Fuzuli’nin Farsça Divanı - 2”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 26, 1944, s. 4-5.
49. “Fuzuli’nin Farsça Divanı - 3”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 27, 1945, s. 3.
50. “Fuzuli’nin Farsça Divanı - 4”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 28, 1945, s. 4.

51. “Fuzuli'nin Farsça Divanı - 5”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 30, 1945, s. 4-5.
52. “Fuzuli'nin Farsça Divanı - 6”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 32, 1945, s. 2-3.
53. “Fuzuli'nin Farsça Divanı - 7”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 34, 1945, s. 9-10.
54. “Fuzuli'nin Farsça Divanı - 8”, *İstanbul Kültür Dergisi*, C. 3, S. 37, 1945, s. 8-9.
55. “Halid Ziya Uşaklıgil”, *Cumhuriyet*, 28.03.1945.
56. “Divan Edebiyatında San'at Telakkisi”, *Üniversite Konferansları (1945-1946)*, Kenan Matbaası, 1946, s. 86-96.
57. “Demişler (Şiir)”, *Karacadağ Mecmuası*, Diyarbakır Halkevi Neşriyatı, C. 8, S. 87, 1946, s. 16.
58. “Eski Mecmualar Arasında”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 1, S. 2, 1946, s. 122-137.
59. “Mecmualar Arasında”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 1, S. 3-4, 1946, s. 163-170.
60. “Hayalî-Baki”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 1, S. 1, 1946, s. 26-38.
61. “Abdülhak Hamid, (Konferans)”, *Edebiyat Fakültesi Mezunları Cemiyeti Yayını*, S. 1, İstanbul, 1947, s. 15.
62. “Edebiyatın Muhtelif Meseleleri Üzerinde Bir Gezinti”, *İnsan ve Dünya*, C. 1, S. 1, 1948, s. 1-8.
63. “Şehri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 2, S. 3-4, 1948, s. 223-229.
64. “Sıtkı Akozan”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 2, S. 3-4, 1948, s. 327-328.
65. “Fuzuli'nin Bilinmeyen Kasideleri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 3, S. 1-2, 1948, s. 193-209.
66. “Fuzuli'nin Bilinmeyen Kasideleri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 3, S. 3-4, 1949, s. 411-427.
67. “Fuzuli'nin Bilinmeyen Farsça Kasideleri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 4, S. 3, 1951, s. 257-264.
68. “Hamamîzâde İhsan Bey”, *İnan*, S. 50, Trabzon, Mart 1949.²⁶
69. “De L'histoire Litteraire”, *Archiv Orientalie, Jurnal of the Czechoslovak Oriental Institue*, C. XVIII, S. 4, Praha, 1950, s. 286-292.
70. “M. İkbâl-i Lâhori”, *Pakistan'ın Büyük Şairi İkbâl Hakkında Konferanslar*, İstanbul, 1952, s. 5-21.
71. “İkbâl-i Lâhori”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 17, 1952, s. 34-36.

²⁶ Tarlan'ın (1953, s. 70) Trabzonlu son divan şairlerinden Hamamîzâde İhsan Bey'in kabri başında yazdığı satırlar da şiir kitabında kayıtlıdır.

72. “İkbâl-i Lâhori”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 18, 1952, s. 25-26.
73. “İkbâl-i Lâhori”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 19, 1952, s. 22-23.
74. “İkbâl-i Lâhori”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 20, 1952, s. 18-19.
75. “İkbâl-i Lâhori”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 21, 1953, s. 21.
76. “Hz. Mevlânâ - 1”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 22, 1953, s. 18-20.
77. “Hz. Mevlânâ - 2”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 23, 1953, s. 28-29.
78. “Hz. Mevlânâ - 3”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 24, 1953, s. 26-27.
79. “Edebiyat Tarihi Edebiyatın Tarihi Olmalıdır”, *Haber*, 23.03.1953, s. 2.
80. “Gandi Hakkında Radyo Konuşması”, *Türk San'atı*, C. 1, S. 2, 1953, s. 3-4; 15.
81. “Emir Hüsrev-i Dehlevî”, *Yeni Asya*, İstanbul, 22.09.1953.
82. “Emir Hüsrev-i Dehlevî”, *Yeni Asya*, İstanbul, 23.09.1953.
83. “Fuzuli Hakkında Bir Mektup, (Nurullah Ataç'a Cevap)”, *Türk Dili*, C. IV, S. 37, 1954, s. 14-16.
84. “Mevlânâ”, *Türk Yurdu Dergisi*, (Ayın Fikir Hareketleri, Türk Ocağı Konferansları) S. 240, Ocak 1955, s. 541-548.
85. “Mevlânâ”, *İslâm'ın Nuru*, C. 2, S. 24, 1955.
86. “Mehmet Akif”, (Milliyetçiler Derneği'nin yayınladığı Mehmet Akif kitabında konferans), İstanbul, 1957, s. 5-7.
87. “Konyayı Dovvom”, *Hilal Mecmuası*, C. 5, S. 1, 1957, s. 15-16.²⁷
88. “Mehmet Akif”, *Mehmet Akif*, İstanbul, 1957, s. 5-7.
89. “Şair İkbâl-i Lâhori”, *Sebilürreşad*, C. 10, S. 245, 1957, s. 315-317.
90. “Fuzûli'ye Göre Hz. Peygamber”, *Yeni Asya*, İstanbul, 07.03.1957.
91. “Fuzûli'ye Göre Hz. Peygamber”, *Yeni Asya*, İstanbul, 14.03.1957.
92. “Millet Şairi Mehmet Akif”, *Sebilürreşad*, C. 10, S. 237, 1958, s. 188-190.
93. “Kadı Burhaneddin'de Tasavvuf - 1”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. VIII, 1958, s. 8-15.
94. “Kadı Burhaneddin'de Tasavvuf - 2”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. IX, 1959, s. 27-32.
95. “Büyük İslam Şairi İkbâl”, (Vefâtının 20. Yıldönümü), *Sebilürreşad*, C. 11, S. 268, İstanbul, Mayıs 1959, s. 285-286.
96. “Mevlâna'nın Psikolojisine Dair”, *Mevlânâ*, Konya, 1959, s. 44-58.
97. “Nef'i'de ve İkbâl'de Mevlâna”, *Mevlânâ*, Konya, 1959, s. 53-69.

²⁷ Bu yazı, Pakistan'da *Hilâl Mecmuası*'nda yayımanmıştır.

98. “Müslümanlıkta Reform Lâzım mıdır”, *Türk Düşüncesi*, C. 9, Ocak 1959, s. 56.
99. “Hamd”, *İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1, S. 1, 1959, s. 6-10.
100. “Hamd”, *Müslümanın Sesi*, C. 12, S. 180, 27.10.1959, s. 5-7.
101. “Hamd”, *Tercümanü'l-Efkâr*,²⁸ 1959.
102. “Büyük İslam Şairi İkbâl”, *Sebilürreşad*, C. 12, S. 298, 1959, s. 372.
103. “Sebilürreşad'ın Ellinci Yıldönümü”, *Sebilürreşad*, C. 12, S. 277, 1959, s. 19.
104. “İkbâl, Lâhori: Kulluk Kitabı - 1 (Bendegi-nâme Kitabından)”, *Hilal*, C. 1, S. 5, 1959, s. 4.
105. “İkbâl, Lâhori: Kulluk Kitabı - 2 (Esaret ve Güzel San'atlar Bölümü)”, *Hilal*, C. 1, S. 6, 1959, s. 7.
106. “İkbâl, Lâhori: Kulluk Kitabı - 3 (Resim)”, *Hilal*, C. 1, S. 8, 1959, s. s 5.
107. “İkbâl, Lâhori: Kulluk Kitabı - 4 (Kölelerin Dini)”, *Hilal*, C. 1, S. 6, 1959, s. 7.
108. “Fatıha Suresinden Bir Ayet”, *Hilal*, C. 1, S. 11, 1959, s. 3; 17.
109. “İkbâl'in Bir Mısra'ı”, *Hilal*, C. 2, S. 13, 1959, s. 6-7,
110. “Hamd”, *Hilâl*, C. 2, S. 7, 1960, s. 3-4.
111. “Hamd”, *Sebilürreşad*, S. 302, 1960, s. 19-21.
112. “Kadı Burhaneddin'de Tasavvuf - 3”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. X, 1960, s. 1-4.
113. “Kadı Burhaneddin'de Tasavvuf - 4”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XI, 1961, s. 19-24.
114. “İkbâl, Lâhori: Kulluk Kitabı - 5 (Hür İnsanlarda Mimarî)”, *Hilal*, C. 2, S. 16, 1961, s. 16.
115. “Müslümanlıkta Fakr”, *Hilal*, C. 2, S. 17, 1961, s. 7.
116. “İslamiyette Hikmet-i Teşri”, *Hilal*, C. 2, S. 18, 1961, s. 6-7.
117. “İkbâl, Lâhori: Armağan-ı Hicaz - 1”, *İslâm Mecmuası*, C. 4, S. 5, 1961, s. 144.
118. “İkbâl, Lâhori: Armağan-ı Hicaz - 2”, *İslâm Mecmuası*, C. 4, S. 6, 1961, s. 176.
119. “İkbâl, Lâhori: Armağan-ı Hicaz - 3”, *İslâm Mecmuası*, C. 4, S. 7, 1961, s. 209.
120. “İkbâl, Lâhori: Armağan-ı Hicaz - 4”, *İslâm Mecmuası*, C. 4, S. 8, 1961, s. 274.
121. “Namaz”, *İslâm*, C. 4, S. 7, 1961, s. 199.

²⁸ *Tercümanü'l-Efkâr*, Pakistan'da neşredilen bir gazetedir.

122. “Müslümanlığın İki Büyük Düşmanı”, *İslâm*, C. 4, S. 6, 1961, s. 169-170.
123. “Dinsiz İnsan Olabilir mi?” *İslâm*, C. 5, S. 1, 1961, s. 4.
124. “Millet Şairi Mehmet Akif”, *Milliyetçiler Derneği Neşri*, S. 14, 1961, s. 12-16.
125. “Zebur-u Acemden Gazel”, *Sebilürreşad*, C. XIII, S. 304, 1961, s. 51.
126. “Ali Şir Nevaî Hayatı ve Eserleri”, *Doğu Türkistan Göçmenleri Cemiyeti Neşriyatı*, İstanbul, 1962, s. 1-7.
127. “Ali Şir Nevaî'nin Hayatı ve Şiirleri”, *Doğu Türkistan Göçmenleri Cemiyeti Neşriyatı*, 1962, s. 38-59.
128. “Na‘atlar Arasında - 1”, *Hilal*, C. 3, S. 26, 1962, s. 4.
129. “Na‘atlar Arasında - 2”, *Hilal*, C. 3, S. 28, 1962, s. 2-3.
130. “Maariften İlhamlar - 1”, *İslâm Mecmuası*, C. 5, S. 4, 1962, s. 109-110.
131. “Maariften İlhamlar - 2”, *İslâm Mecmuası*, C. 5, S. 5, 1962, s. 135.
132. “Zebur-u Acemden Bir Parça”, *Dr. Muhammet İkbâl*, İstanbul, 1962, s. 19-22.
133. “Mükrimin İçin”, *Yeni İstanbul*, 01.02.1962.
134. “İkbal Türkiye’de (Konferans)”, *Dr. Muhammed İkbâl*, İstanbul, 1962, s. 7-10.
135. “Na‘atlar Arasında - 3”, *Hilal*, C. 4, S. 43, 1963, s. 3; 25.
136. “Edebiyat Tarihi Hakkında”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XIII, 1963, s. 12-18.
137. “İkbâl Türkiye’de”, (Konferans), *Dr. Muhammed İkbâl*, İstanbul, 1963, s. 1-7.
138. “Na‘atlar Arasında - 4”, *Hilal*, C. 4, S. 44, 1963, s. 3.
139. “Na‘atlar Arasında - 5”, *Hilal*, C. 4, S. 45, 1964, s. 1.
140. “Bir Rubai’nin Düşündürdükleri”, *Mevlâna Güldestesi*, Konya, 1964, s. 55-60.
141. “Nef’i ve Tuhfetü’l Uşşak Tercümesi”, *Yüksek İslâm Enstitüsü Dergisi*, S. 2, İstanbul, 1964, s. 185-200.
142. “Edebiyat ve İlim”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XIII, 1964, s. 7-11.
143. “Spiritual and Cultural Unity of Pakistan, Persia and Turkey”, *Read at the R.C.D. Seminar on Common Cultural Heribge*, Tahran, S. 10-13, March 1965, s. 24-45.
144. “İkbal, Lâhori: Uyan,” *Hilal*, C. 5, S. 49, 1965, s. 30.
145. “Çıldıracağım”, (Şiir), *Hareket*, S. 9, 1966.
146. “Din ve İrade”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 3, 1966, s. 4.

147. “Bir Beytin Düşündürdükleri”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 4, 1966, s. 4-5.
148. “Görünmeyen Kudret”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 8, 1966, s. 6.
149. “Gençliğimizi Nasıl Yetiştirmeliyiz?”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 1, Ankara, Ocak 1966, s. 9.
150. “Gençliğimizi Nasıl Yetiştirmeliyiz?”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 2, Ankara, Şubat 1966, s. 5.
151. “Ağaç”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 10, 1966, s. 8.
152. “Kader ve Hayat”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 11, 1966, s. 7.
153. “Mehmet Akif ve Hususiyetleri”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 1, S. 12, Aralık 1966, s. 5-6.
154. “Dil”, *Babıalide Sabah*, 08.03.1966, s. 2.
155. “Sultanların Tacındaki La'l”, *Babıalide Sabah*, 13.06.1966, s. 2.
156. “Sosyal Adalet ve Müslümanlık”, *Babıalide Sabah*, 25.05.1966, s. 2.
157. “Alevîlik ve Sünnîlik”, *Babıalide Sabah*, 31.07.1966, s. 2.
158. “Putlar”, *Babıalide Sabah*, 13.08.1966, s. 2.
159. “İnsan ve Bunalan Gençlik”, *Babıalide Sabah*, 08.01.1966, s. 2.
160. “Mehmet Akif”, *Bugün*, 28.12.1966.
161. “Ömer Hayyam Rubâileri”, *Hammâmî İhsan, Önsöz* (A. Nihat Tarlan), Nurgök Matbaası, İstanbul, 1966.
162. “Bir Bektaşî Dedesi Bektaşîlere Sesleniyor”, *Yol Dergisi*, 08.06.1966.
163. “Din - 1”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 2, S. 15, 1967, s. 20-22.
164. “Din - 2”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 2, S. 16, 1967, s. 6-8.
165. “Hayatın Lezzeti”, *Babıalide Sabah*, 21.10.1967, s. 6.
166. “Aklı Selim”, *Babıalide Sabah*, 01.12.1967, s. 2.
167. “İnsan”, *Babıalide Sabah*, 03.12.1967, s. 2; 7.
168. “İnsan ve Benlik”, *İslâm Medeniyeti*, S. 2, 1967, s. 5-6.
169. “Kendini Tanımak”, *İslâm Medeniyeti*, S. 3, 1967, s. 10-11.
170. “Kendini Tanımak”, *İslâm Medeniyeti*, S. 4, 1967, s. 11-13.
171. “Miraç”, *Yeni Asya*, 31.03.1967.
172. “Basiri”, *The Encyclopedia Of Islam*, London, C. 1, 1967, s. 1082-1083.
173. “Bülbül”, *The Encyclopedia Of Islam*, London, C. 1, 1967, s. 1301-1302.
174. “Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, *Ege Ekspres*, İzmir, 16.03.1968.
175. “Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, *Hürsöz*, Erzurum, 19.03.1968-23.03.1968.
176. “Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, *Yeni İstanbul*, 19.03.1968-21.03.1968.

177. “Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, *Zafer*, Ankara, 25.03.1968-26.03.1968.
178. “Dil Üzerine”, *Bilgi*, C. 21, S. 250-251, Mart-Nisan 1968, s. 40-41.
179. “Mehmet Akif ve İstiklal Marşı”, *Haber*, İstanbul, 05.04.1968.
180. “Üniversite Meselesi Hoca Meselesidir”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. III, S. 30, 1968, s. 13.
181. “Mevlânâ - 1”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. III, S. 25, 1968, s. 7-8.
182. “Mevlânâ - 2”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. III, S. 26, 1968, s. 11-12.
183. “Mevlânâ - 3”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. III, S. 27, 1968, s. 13-14.
184. “Mevlânâ - 4”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. III, S. 28, 1968, s. 9-10.
185. “İnkılâp”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. III, S. 29, 1968, s. 4-7.
186. “Ahlâk”, *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. III, S. 34, 1968, s. 9-10.
187. “Gençlikteki Manevi Buhran - 1”, *Söz*, C. II, S. 27, 1968, s. 9.
188. “Gençlikteki Manevi Buhran - 2”, *Söz*, C. II, S. 28, 1968, s. 18-19.
189. “Gençlikteki Manevi Buhran - 3”, *Söz*, C. II, S. 29, 1968, s. 15.
190. “Hakiki Medeniyet - 1”, *Babıalide Sabah*, 10.01.1968, s. 2.
191. “Hakiki Medeniyet - 2”, *Babıalide Sabah*, 15.01.1968, s. 2.
192. “Hakiki Medeniyet - 3”, *Babıalide Sabah*, 22.01.1968, s. 2.
193. “Dil Üzerine”, *Babıalide Sabah*, 31.01.1968, s. 2.
194. “Komünizm Karşısında Gençlik”, *Babıalide Sabah*, 28.03.1968, s. 2.
195. “Üniversitenin Açılışı Münasebeti İle”, *Üç Açık Oturum*, MTTB Kültür Müdürlüğü Neşri, 1968.
196. “Sıhhatli Cemiyet”, *Milli Gençlik Aylık Fikir, Sanat, Aktüalite Dergisi (Özel Sayı)*, Ocak 1968, s. 4.
197. “Fikre Hürmet”, *Milli Gençlik Aylık Fikir, Sanat, Aktüalite Dergisi (Özel Sayı)*, İstanbul, Ocak 1969, s. 6.
198. “Şarkın Ruhu Emir Hüsrev-i Dehlevî - 1”, *Yeni Asya*, 22.08.1970, s. 2; 5.
199. “Şarkın Ruhu Emir Hüsrev-i Dehlevî - 2”, *Yeni Asya*, 23.08.1970, s. 2; 5.
200. “Şarkın Ruhu Nureddin Abdurrahman Cami - 1”, *Yeni Asya*, 03.09.1970, s. 2.
201. “Şarkın Ruhu Nureddin Abdurrahman Cami ve Cilâürruh - 2”, *Yeni Asya*, 05.09.1970, s. 2; 5.
202. “Şarkın Ruhu Nureddin Abdurrahman Cami ve Cilâürruh, - 3”, *Yeni Asya*, 06.09.1970, s. 2.

203. “Şarkın Ruhu Nureddin Abdurrahman Cami ve Cilâürruh - 4”, *Yeni Asya*, 07.09.1970, s. 2; 5.
204. “Şarkın Ruhu Ali Şir Nevayi - 1” *Yeni Asya*, 23.09.1970, s. 2; 5.
205. “Şarkın Ruhu Ali Şir Nevayi - 2” *Yeni Asya*, 24.09.1970, s. 2.
206. “Şarkın Ruhu Hakan-ı Şirvani - 1”, *Yeni Asya*, 11.08.1970, s. 2; 5.
207. “Şarkın Ruhu Hakan-ı Şirvani - 2”, *Yeni Asya*, 12.08.1970, s. 2.
208. “Şarkın Ruhu Hakan-ı Şirvani - 3”, *Yeni Asya*, 13.08.1970, s. 2; 5.
209. “Şarkın Ruhu Urffî-i Şirâzî - 1”, *Yeni Asya*, 06.10.1970, s. 2.
210. “Şarkın Ruhu Urffî-i Şirâzî - 2”, *Yeni Asya*, 07.10.1970, s. 2.
211. “Şarkın Ruhu Fuzulî - 1”, *Yeni Asya*, 24.10.1970, s. 2; 5.
212. “Şarkın Ruhu Fuzulî - 2”, *Yeni Asya*, 25.10.1970, s. 2; 5.
213. “Şarkın Ruhu Nefî - 1”, *Yeni Asya*, 17.11.1970, s. 2; 5.
214. “Şarkın Ruhu Nefî - 2”, *Yeni Asya*, 18.11.1970, s. 2; 5.
215. “Bir Sure'nin Düşündürdükleri”, *Yeni Asya*, 10.12.1970, s. 2.
216. “Fatih Devri Şairlerinden Ahmet Paşa”, *Tohum*, S. 61, İstanbul, 1971, s. 8-15.
217. “Men Arafe Nefsehu Fekat Arafe Rabbehu”, *Yeni Asya*, 13.01.1971, s. 2.
218. “İslam ve İlim”, *Yeni Asya*, 24.03.1971.
219. “Enis-ül Kalb”, *Yeni Asya*, 24-25.10.1971.
220. “Emir Hüsrev-i Dehlevî”, *Yeni Asya*, 22-23.09.1971.
221. “Ebcad Hesabı ve Tarih Düşürmek”, *Yeni Asya*, 31.09.1971.
222. “Hakaanî-i Şirvanî: Kaside - 1”, *İslam Medeniyeti*, C. 3, S. 27, Ekim 1972, s. 21-23.
223. “Hakaanî-i Şirvanî: Kaside - 2”, *İslam Medeniyeti*, C. 3, S. 26, Aralık 1972, s. 36-38.
224. “Dil Meselesinde Sorulan Bir Suale Cevap”, *Yeni Asya*, 10.10.1972, s. 2.
225. “Dil Meselesi Oyuncak Değildir. Türkiye’de Dil ve Kültür İhtilali mi?”, *Türk Dilini Koruma ve Geliştirme Cemiyeti Yayınları*, İstanbul, 1972.
226. “Siyasi İktidar Uydurma Dil Cereyanının Peşinden Gidemeyiz, Türkiye’de Dil ve Kültür İhtilali mi?”, *Türk Dilini Koruma ve Geliştirme Cemiyeti Yayını*, İstanbul, 1972.
227. “Mir’at’üs Safa”, *İslam Medeniyeti*, C. 3, S. 28, 1973, s. 23-25.
228. “Muhammed İkbal ve Manevi Hüviyeti”, *Çağrı*, S. 187, 1973, s. 11-17.

229. “İbrahim Hakkı Hazretlerinin Edebi ve Tasavvufi Şahsiyeti – 1”, *Yeni Asya*, 16.07.1973, s. 2; 7.
230. “İbrahim Hakkı Hazretlerinin Edebi ve Tasavvufi Şahsiyeti – 2”, *Yeni Asya*, 17.07.1973, s. 2; 7.
231. “Dile Dâir”, *Türk Dilini Koruma ve Geliştirme Cemiyeti Yayınları*, C. 3, İstanbul, 1975, s. 20.
232. “Fuzuli’ye Göre Hz. Peygamber – 1”, *Yeni Asya*, 07.03.1975, s. 6.
233. “Fuzuli’ye Göre Hz. Peygamber – 2”, *Yeni Asya*, 14.03.1975, s. 6.
234. *Kelile ve Dimne*, (trc. Selahaddin Alpay), Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975.²⁹
235. “Divan Edebiyatı İslâmî Bir Edebiyattır”, *Yeni Asya*, *Elif eki*, 20.02.1976, s. 2.
236. “Anadolu’yu Komünizme Karşı Koruyan Nurculardır”, *Yeni Asya*, 07.06.1976, s. 149-151.
237. “Ezanlar”, *Yeni Asya*, 01.05.1976, s. 2.
238. “Soljenitsin Hadisesi: Rusya’daki Rejimin Felaketini Gösteren Bir Delildir”, *Yeni Asya*, 17.02.1976, s. 1; 7.
239. “İki Cihanın Mahsulü, O’na Bahâ Olmaz”, *Yeni Asya*, 12.03.1976, s. 2.
240. “Mehmet Akif ve Eserleri”, *Yeni Asya*, 22.03.1976, s. 2.
241. “İkbal Hint Müslümanlarına Hayat Verdi”, *Yeni Asya*, *Elif Eki*, 16.04.1976, s. 1; 4.
242. “Fatih Sultan Mehmed’in Bir Gazeli”, *Yeni Asya*, *Elif Eki*, 30.07.1976, s. 2.
243. “Projektörlü Balık”, *Aylık Fikrî, Ahlakî, Edebî, Siyasî Mecmua*, S. 8.
244. “Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan’la Bir Mülâkat”, *Millî Türk Talebe Birliği Aylık Neşri*, S. 18-19, Şubat-Mart 1977, s. 50-59.
245. “Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan’la Bir Mülâkat”, *Milli Gençlik*, S. 18-19, Şubat-Mart 1977, s. 50-59.
246. “Atatürk” -Dede Korkut Ağzıyla”- *Türk Kültürü*, C. 15, S. 178, Ankara, Ağustos 1977, s. 598-600.
247. “Muhammed Ali Cinnah ve İkbal”, *Muhammed Ali Cinnah Armağanı*, 1977, s. 61-66.
248. “Divan Edebiyatı – 1”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 1, 1977, s. 13-17.
249. “Divan Edebiyatı – 2”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 3, 1977, s. 15-17.
250. “Divan Edebiyatı – 3”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 4, 1977, s. 34-36.
251. “Divan Edebiyatı – 4”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 5, 1977, s. 24-25.
252. “Divan Edebiyatı – 5”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 7, 1977, s. 36-37.

²⁹ Ali Nihat Tarlan, bu kitaba takriz yazanlar arasındadır.

253. “Divan Edebiyatı - 6”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 8, 1977, s. 53-55.
254. “Divan Edebiyatı - 7”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 9, 1977, s. 48-51.
255. “Divan Edebiyatı - 8”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 10, 1977, s. 55-56.
256. “Hz. Mevlana”, *Milli Kültür*, C. 1, S. 10, 1977, s. 15.
257. “Profesör Tarlan'ın Sohbeti”, *İlme, İrfana, Ümrana Köprü*, C. 1, S. 9, 1977, s. 16-20.
258. *Sadi, Bostan ve Gülistan*, (trc. Kilisli Rıfat Bilge), Meral Yayınevi, İstanbul, 1978, s. 7-11.³⁰
259. “Edebiyat Sohbetleri - 1, İnanamam Arkadaş”, *Yeni Asya*, 02.01.1978, s.2.³¹
260. “Edebiyat Sohbetleri - 2, Dört Nokta Dört Nükte”, *Yeni Asya*, 08.01.1978, s. 2.
261. “Edebiyat Sohbetleri - 3, Menekşeli Havuz”, *Yeni Asya*, 03.03.1978, s. 2.
262. “Edebiyat Sohbetleri - 4, İpek Böceği, Mermer Facia, Ben Bulamadım, Gidip Gelmeyenler, Tren ve Aciz”, *Yeni Asya*, 13.03.1978, s. 2.
263. “Edebiyat Sohbetleri - 5, Kuğular”, *Yeni Asya*, 01.08.1978.
264. “Edebiyat Sohbetleri - 6, İlâhi Adalet”, *Yeni Asya*, 24.08.1978.
265. “Edebiyat Sohbetleri - 7, Aleksanyan Efendi”, *Yeni Asya*, 01.09.1978.
266. “Görüşler ve Düşünceler - 1, İçten Gelen Ses, Yelkenli ve Arslan”, *Yeni Asya*, 31.03.1978.
267. “Görüşler ve Düşünceler - 2, İsrail'in Borusu Kara Kış Zulüm ve Şefkât”, *Yeni Asya*, 07.04.1978.
268. “Görüşler ve Düşünceler - 3, Yeni Şiir”, *Yeni Asya*, 14.06.1978.
269. “Değerli Alim ve Büyük İnsan Tayip Okiç”, *Prof. M. Tayyip Okiç Armağanı*, Ankara, 1978, s. 31-36.
270. Abdülkerim Ceylî, *İnsan-ı Kâmil*, Uluçınar Yayınları, 1978.³²
271. “Nailî-i Kadîm'in “Halvetileriz” Adlı Şiirinin Ali Nihat Tarlan Tarafından Yapılmış Şerhi”, (hzl. Necdet Okumuş,) *Dergâh*, C. 6, S. 68, 1995, s. 22.
272. “Sıtkı Akozan”, *Müteferrika*, C. 19, 2001, s. 54-55.
273. “Ali Şir Nevaî”, *Türkler*, C. 8, Ankara, 2002, s. 927.
274. “Mevlana'nın Dünyası”, *Keşkül Sufi Gelenek ve Hayat*, S. 1, 2004, s. 12-17.

³⁰ Ali Nihat Tarlan, bu esere de bir takriz yazmıştır.

³¹ *Edebiyat Sohbetleri* adı altında yayımlanan bu yazıların çoğu, Tarlan'ın (1953) *Güneş Yaprak* adlı şiir kitabında da yer almaktadır.

³² Tarlan'ın takriz yazdığı başka bir eserdir.

275. “Firdevsî, Şehnâme”, Yayınlanmamış Makale.

4.5. Yönettiği Tezler

1. Abdülkadir Karahan, *Fuzûlî, Muhiti, Hayatı ve Şahsiyeti*, İstanbul Üniversitesi, 1945.
2. Selim Refik Refioğlu, *Fuzûlî*, İstanbul Üniversitesi, 1945.
3. Ali Alparslan, *Âşık Paşa'da Tasavvuf*, İstanbul Üniversitesi, 1961
4. Günay Alpay Kut, *Ali Şîr Neva'î'nin Birinci Divanı: Gara'ibü's-Sıgar, Transkripsiyon, Edisyon Kritik ve Giriş*, İstanbul Üniversitesi, 1965.
5. Mehmet Çavuşoğlu, *Necati Bey Divanı'nın Tahlili ve Sistemik İndeksi*, İstanbul Üniversitesi, 1966.
6. Gönül Alpay Tekin, *Ali Şîr Nevâî, Ferhâd ü Şîrîn*, İstanbul Üniversitesi, 1967.
7. Halûk İpekten, *Nailî-i Kadim: Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Edisyon Kritikli Metin)*, Atatürk Üniversitesi, 1962.
8. Harun Tolasa, *Ahmed Paşa Divanı'nın Tahlili ve Sistemik İndeksi*, İstanbul Üniversitesi, 1969.

4.6. Hakkında Neşredilen Kitaplar

1. Sadeddin Nüzhet Ergun, *Ali Nihad Tarlan Hayatı ve Eserleri*, İstanbul, 1937.
2. Şükrü İmre, *Sayın Profesör Ali Nihat Tarlan'ın Mevlâna Celâleddin Rumî Adında Neşrettiği Kitaptan Aldığım İlhamlar*, Burhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul, 1950.³³
3. Faruk Kadri Timurtaş, “Ali Nihad ve Eserleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XIII, (ayrı basım) Aralık 1965.
4. Yusuf Ziya İnan, *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan*, Sıralar Matbaası, 1965.
5. Haydar Ali Diriöz, *Âlim, Şair ve Mutasavvıf Ali Nihad Bey Tarlan*, Burhaneddin Erenler Matbaası, 1965.³⁴
6. Adnan Siyadet Tarlan, *Merhum Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Hayatının Tek Izdırabı ve Kalan Hoş Sedasından Yankılar*, Emek Matbaacılık, 1980.
7. *Ali Nihat Tarlan Armağanı*, (hzl. Gönül Alpay Tekin, Şinasi Tekin), *Journal Of Turkish Studies*, Harvard Üniversitesi, TUBA Dergisi, C. 3, 1979.³⁵

³³ 14 sayfalık bu çalışma, Trabzonlu Emekli Albay Şükrü İmre tarafından kaleme alınmıştır. İmre (1950, s. 3), Tarlan'ın “Mevlâna Celâleddin Rumî” adlı çalışmasını zevkle okuduğunu belirtmiş; ancak “Yalnız bazı noktalarını izaha muhtaç gördüm. Bu itibarla aczime bakmayarak, az çok belirtmeye yeltendim.” şeklinde geçen ifadesinden de anlaşılacağı üzere Tarlan'ın çalışmasında tespit ettiği bazı hususları izaha çalışmıştır.

³⁴ Tarlan'ın şiir ve mensur yazılarını topladığı *Güneş Yaprak* adlı eserindeki şiirleri bu eserde tasavvuf yönünden tahlil edilmiştir (Tarlan A. N., 1993, s. 117).

8. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi, C. XXIV, 1986.³⁶
9. *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu*, (Prof. Ali Nihad Tarlan Kitapları), T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1981.
10. Amil Çelebioğlu, *Ali Nihad Tarlan*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1989.
11. Adnan Siyadet Tarlan, *Ali Nihad Tarlan İçin*, Yaşar Matbaası, İstanbul, 1990.

4.7. Hakkında Kaleme Alınan Makaleler

1. M. Behçet Yazar, “Ali Nihad Tarlan (Edebiyatçılarımızı Tanıyalım)”, *Yedigün*, C. 16, S. 413, İstanbul, 03.02.1941, s. 15.
2. Faruk Kadri Timurtaş, “Ali Nihad ve Eserleri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. XIII, 1964, s. 1-6.
3. Nurettin Topçu, “Ali Nihad Tarlan (Meslek Hayatının 50. yılı Münasebetiyle)” *Fikir ve Sanatta Hareket*, C. 5, S. 50, Şubat 1970.
4. Muhammed Sabir, “Hocam Ali Nihad Tarlan”, *Yeni Asya*, 04.12.1972.
5. Münevver Ayaşlı, “Muhterem Ali Nihad Tarlan Hocamız”, *Türkiye*, 10.08.1972.
6. Suad Alkan, “Alî Hümâyün Nişanı”, *Yeni Asya*, 18.12.1973.
7. *1972-1973 Yıllarında Emekli Olan İ. Ü. Ed. Fak. Öğretim Üyeleri*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1974.³⁷
8. Faruk Kadri Timurtaş, “Hocam Ali Nihad Tarlan İçin”, *Tercüman*, 04.10.1978, s. 2.
9. Ahmet Kabaklı, “Ali Nihad Bey”, *Tercüman*, 12.10.1978, s. 2.
10. Suad Alkan, “Ali Nihad Tarlan'ın Ardından”, *Yeni Asya*, 04.10.1978.
11. Abdullah Satoğlu, “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan”, *Karınca Kooperatif Postası*, Ankara, S. 504, Aralık 1978, s. 22-23.
12. Mehmet Çavuşoğlu, “Hocam Prof. Tarlan için”, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir Dergisi*, C. 5, S. 61, 1978, s. 17-20.
13. Mehmet Çavuşoğlu, “Ali Nihad Tarlan'dan Unutulmaz Hatıralar”, *Nesil Dergisi*, C. 3, S. 2, 1979, s. 43.

³⁵ Bu çalışmanın içerisinde Cüneyt Eskiyezli tarafından hazırlanan “Kişi Bibliyografyası ve Ali Nihad Tarlan'ın Eserleri” adlı kısım da Tarlan'ın eserleri hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

³⁶ Derginin bahsi geçen sayısı ile ilgili şu bilgi verilmiştir: “Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi'nin bu cildi, bölümümüzün merhum öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş, Prof. Dr. Sadettin Buluç ve Dr. Mehmet Kaplan'ın aziz hatıralarına ithaf edilmiştir.” Ayrıca 24.-25. ciltlerin bir arada bulunduğu 1986 (1980-1986) baskılı derginin yayım kurulu; M. Ergin, Ö. F. Akün, Erdoğan Merçil, A. Alparslan, O. F. Sertkaya'dan oluşmuştur (Karaca, 2006, s. 583).

³⁷ Bu kitabın içinde, Tarlan'a dair bir bölüm vardır. Kitaptan verilen bilgilere göre Tarlan ile birlikte Ahmet Ardel, Ahmet Caferoğlu ve Besim Darkot da yaş haddinden emekli olmuşlardır.

14. Vahab Kabahasanoğlu, “Hocam Prof. Dr. Nihad Tarlan”, *Türk Edebiyatı Aylık Fikir Dergisi*, C. 5, S. 62, 1978, s. 16-17.
15. Meserret Dirioz, “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan”, *Türk Kültürü*, C. 17, S. 193, 1978, s. 56-60.
16. Necla Pekolcay, “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Ardından”, *Yeni Asya*, 14.10.1978, s. 2.
17. Necmettin Şahiner, “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlanı Kaybettik”, *Yeni Asya*, 09.10.1978, s. 7-8.
18. Yusuf Serdar Çuhadaroğlu, “Divan Edebiyatı Hususiyetleri”, *Hisar*, C. 20, S. 198, 1980, s. 25-27.
19. Ali Rıza Alp, “Ali Nihad Tarlan Hocamız”, *Tasvir*, 11.06.1983.
20. Ahmet Muhtar Tarlan, “Kardeşim Ali Nihad İçin, Merhum Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Hayatının Tek Izdırabı ve Kalan Hoş Sedasından Yankılar”, 1980, s. 127-129.
21. Ali Rıza Alp, “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan ve Başka İsimlerin Hatırasına”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 14-15, 1986.
22. Ufuk Zor, “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan Hakkında Oğlu Adnan S. Tarlan'la Yapılan Mülakat”, *Türk Yurdu*, C. 9, S. 14, Ankara, 1988, s. 26.
23. Müjgân Cunbur, “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Hayatı ve Eserleri, (Önsöz)” *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Makalelerinden Seçmeler*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S. 45, Ankara, 1990, s. 1-9.
24. Adnan Siyadet Tarlan, “Ali Nihad Tarlan'dan Hatıralar”, *Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 219, Ocak 1992, s. 47.
25. Abdullah Uçman, “Hâtıralar Arasında Ali Nihad Tarlan - Mehmed Çavuşoğlu”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. 50, İstanbul, 2015, s. 165-176.

4.8. Eserleri Üzerine Yayımlanan Makaleler

1. Süleyman Nazif, “Leylâ ve Mecnun Mesnevisi”, *Servet-i Fünûn Mecmuası*, 17.03.1926.
2. Halit Ziya Uşaklıgil, “Germiyanlı Şeyhi”, *Cumhuriyet*, 12.11.1935.
3. Fevziye Abdullah Tansel, “Metinler Şerhine Dair”, *Halkevi Dergisi*, C. 10, S. 60, 1938, s. 568-569.
4. Fevziye Abdullah Tansel, “Metin Tamiri”, *Ülkü Halkevi Dergisi*, C. 10, S. 60, 1938, s. 569.

5. Muharrem Ergin, “Türk Dili ve Edebiyatını İlgilendiren Neşriyat”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 2, S. 3-4, 2012, s. 301-326.³⁸
6. Robert Anhegger, “Şiir Mecmualarında 16-17. Asır Divan Şiiri”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C. 4, S. 4, 1952, s. 490-498.
7. Nurullah Ataç, “Fuzulî’yi Okurken”, *Türk Dili Dergisi*, C. 3, S. 36, 1954, s. 710-714.
8. Abdülkadir Karahan, “Güneş Yaprak”, *Türk Dili Dergisi*, C. 3, S. 28, 1954, s. 232-236.
9. Sermet Sami Uysal, “Bir Kitabın Düşündürdükleri”, *Türk Düşüncesi Dergisi*, C. 3, S. 18, 1955, s. 400-404.³⁹
10. Necmettin Hacıeminoğlu, “Necati Beg Divanı”, *Türk Kültürü*, S. 16, 1964, s. 185-200.
11. Cahit Öney, “Değerli Bir Kitap Edebi San’atlara Dair”, *Yeni Musiki Mecmuası*, C. 2, S. 129, s. 266-267.
12. Fahrettin Coşkun, “Bâkî Divanı Şerhi Notları [1], *Nüsha, Şarkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 12, 2004, s. 101-102.
13. Metin Akkuş, “Metin Şerhi Geleneği Tarlan Mektebi’nden Haluk İpekten’e”, *Yedi İklim*, C. 4, S. 32, İstanbul, 1992, s. 67-68.
14. Rıdvan Canım, “Metin Şerhi Geleneğimiz Çevresinde Tarlan ve İpekten’in Kaleminden Fuzûlî’nin ‘Sana’ Redifli Gazeli”, *Doğumunun 500. Yılında Uluslararası Fuzûlî Sempozyumu*, İstanbul, 24-26 Ekim 1994.
15. Ahmet Atilla Şentürk, “Ali Nihad Tarlan’ın, Fuzûlî Şerhine Dair”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C. 1, S. 3, 1995, s. 261-275.
16. M. Ali Yekta Saraç, “Ali Nihad Tarlan’ın Edebî Sanatlar’ına Farklı Bir Yaklaşım, *İlmî Araştırmalar-8*, İstanbul, 1999.

4.9. Eserleri Üzerine Hazırlanan Tezler

1. İhsan Bulut, *Eski Türk Edebiyatı Açısından Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan’a Ait Yayınların Tetkiki (İnceleme - Metin)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa, 2007.
2. Yakup İncegül, *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan’ın Bazı Makalelerinin Güncelleştirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2010.

³⁸ Bu makale içinde çok sayıda çalışma üzerine bilgi vardır. Ergin, bu yazı içerisinde *Hayâli Bey Divanı*, *Ali Şir Nevayî ve Nefî’nin Farsça Divanı Tercümesi* başlıkları altında Tarlan’ın çalışmaları hakkında bilgi vermiştir.

³⁹ Bu makale, Tarlan’ın *Güneş Yaprak* adlı şiir kitabı hakkındadır.

4.10. Röportajlar

1. “Bugünün Bir Edebiyatı Var mıdır?” *Edebiyat Âlemi*, 12 Mayıs 1949.
2. “Hocalarla Konuşmalar, Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan”, *Her Ay Mecmuası*, 1950.
3. “Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan’la Bir Konuşma”, *Tasvir*, 06.04.1949.
4. “Ali Nihad Tarlan ve Yeni Edebiyatımız”, *İstanbul Ekspres*, 05.10.1955.
5. “Eli Öpülecek Bir Hoca Prof. Ali Nihad Tarlan”, *Bugün*, 27.05.1969.
6. “Erişilmesi Güç Bir Rekor Tarlan 50 Yıldan Beri Öğretmenlik Yapıyor”, *Günaydın*, 16.05.1969.
7. “Divan Edebiyatı Büyük Bir Zaferdir”, *Bizim Anadolu*, 17.05.1969.
8. “Türk Dili Üzerine Ali Nihad Tarlan’la Konuşma”, *Hareket*, İstanbul, S. 81, Eylül 1972, s. 34-37.
9. “Ahlaken Geri Kalmış Millet Daima Baskı Altında”, *Yeni Asya*, 31.07.1973.
10. “Âlim Şair ve Mutasavvıf Ali Nihad Hoca”, *Yeni Asya*, 15.02.1980.

Sonuç

Ali Nihad Tarlan, “ilk Türk edebiyatı doktoru” unvanını almış, klâsik Türk edebiyatı sahasında *metin neşri*, *metin şerhi*, *tasavvuf*, *biyografi* ve *edebiyat tarihi* gibi alanlarda önemli eserler vermiş ve yeni bir ekolün müessisi olmuş önemli bir bilim insanıdır.

Tarlan, farklı alanlardan dinleyicilere sahip, derslerini dinlemek ve kendisine talebe olmak maksadıyla bölüm değiştiren öğrencileri bulunan önemli bir kimsedir. Bu millet ve ülkenin mühim bir değeri olan Tarlan, nice eserler bırakmış ve nice muvaffakiyet sahibi ismin yetişmesini sağlamıştır. Çok değişik alanlardan insanı dahi etkilemiş olan merhum, eğittiği ve tesir ettikleri ile talebesi ve çevresinden sonra gelenleri de yetiştirmeyi başarmışlardır. Bâkî merhum,

Kadrüni seng-i musallâda bilüp ey Bâkî

Durup el bağlayalar karşuna yâran saf saf

demiş ve her ne kadar merhum, bedenen bu dünyadan ayrılmış olsa da eserleri, yetiştirdiği kimseler ve onların da telif ettikleri eserler ile kendisinden faydalanılan ilim ve kendisine dua eden evlatları bulunduğundan ömrü *müstedâm u muhalled* olacak bir kimsedir.

Kaynakça

- “Türk Dili Üzerine Ali Nihad Tarlan’la Konuşma”. (1972, Eylül). *Hareket*(81), 34-37.
- Bulut, İ. (2007). *Eski Türk Edebiyatı Açısından Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan’a Ait Yayınların Tetkiki (İnceleme - Metin) (Yayımlanmamış YL Tezi)*. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cunbur, M. (1995). Hayatı. A. S. Tarlan içinde, *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan (S.I.) "Hayatı ve Eserleri"* (s. 1-8). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Çelebioğlu, Â. (1989). *Ali Nihad Tarlan*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Diriöz, H. A. (1965). *Âlim, Şair ve Mutasavvıf Ali Nihad Bey (Tarlan)*. İstanbul: Burhanettin Erenler Matbaası.
- Diriöz, M. (1995). Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan (1898-1978). A. S. Tarlan içinde, *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan, Hayatı ve Eserleri* (s. 9-15). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, S. N. (1936). *Türk Şairleri*. İstanbul.
- Eskiyerli, C. (1979). Kişi Bibliyografyası ve Ali Nihad Tarlan'ın Eserleri. G. A. Tekin, & Ş. Tekin içinde, *Ali Nihad Tarlan Hatıra Sayısı* (s. 1-29). Cambridge: Harvard Üniversitesi Yayınları.
- Gülensoy, T. (2013, Mayıs). Türkiye Türkologları ve Türk Diline Hizmet Edenler-14 Ali Nihad Tarlan (1898-1978). *Erciyes*, s. 1-2.
- İmre, Ş. (1950). *Sayın Profesör Ali Nihad Tarlan'ın Mevlâna Celâleddin Rumî Adında Neşrettiği Kitaptan Aldığım İlhamlar*. İstanbul: Burhaneddin Erenler Matbaası.
- İnan, Y. Z. (1965). *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan (Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri)*. İstanbul: Sıralar Matbaası.
- İncegül, Y. (2010). *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Bazı Makalelerinin Güncelleştirilmesi (Yayımlanmamış YL Tezi)*. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi SBE.
- Karaca, İ. (2006). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 581-601.
- Kılıç, M. E. (2004). *Sûfî ve Şiir, Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Kut, G. (2011). Tarlan, Ali Nihad. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 40, 108-110.
- Ozansoy, H. F. (1950, Mart 18). Türkiyat Enstitüsünde Tatsızlık ve Huzarsuzluk. *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Makalelerinden Seçmeler*. (1990). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Saraç, M. A. (1999). Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Edebî Sanatlar'ına Farklı Bir Yaklaşım. *İlmi Araştırmalar*(8), 293-299.
- Tanyeri, M. A. (2005). Çavuşoğlu'ndan Bende Kalanlar. *Osmanlı Araştırmaları (Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na Armağan - I)*, 15, 43-49.
- Tarlan, A. N. (1953). *Güneş Yaprak*. İstanbul.

- Tarlan, A. N. (1964). *Zebur-u Acemden Seçmeler*. İstanbul: Hilâl Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1966, Nisan). "Bir Beytin Düşündürdükleri". *Hareket*(4), 4-5.
- Tarlan, A. N. (1974). *Mevlâna*. İstanbul: Hareket Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1981). *Edebiyat Meseleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Tarlan, A. N. (1993). *Nesirler ve Mensur Yazılar*. (A. S. Tarlan, Dü.) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tarlan, A. N. (1997). *Necati Beg Divanı*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tarlan, A. N. (2004). *Şeyhî Divanı'nı Tetkik*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarlan, A. N. (2017). *Edebiyat Meseleleri*. (E. Gökçe, Dü.) Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarlan, A. S. (1980). *Merhum Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'ın Hayatının Tek Izdırabı ve Kalan Hoş Sadasından Yankılar*. İstanbul: ER-TU Matbaası.
- Tarlan, A. S. (1990). *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan İçin*. İstanbul: Yaşar Matbaası.
- Tarlan, A. S. (1995). *Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan, Hayatı ve Eserleri (S.I.)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Taşdelen, V. (2006). Biyografi: Ötekine Yolculuk. *Millî Eğitim*(172), 8-16.
- Timurtaş, F. K. (1965, Aralık). Ali Nihad ve Eserleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XIII, 1-6.
- Tökel, D. A. (2003, Mayıs-Haziran-Temmuz). Divan Edebiyatında Eleştiri. *Hece, Aylık Edebiyat Dergisi, Eleştiri Özel Sayısı*(77/78/79), 14-47.
- Uçman, A. (tarih yok). Hâtıralar Arasında Ali Nihad Tarlan-Mehmed Çavuşoğlu. 165-176.
- Yazma Eserler Kurumu İnternet Sitesi. (2018, Aralık). <http://www.suleymaniye.yek.gov.tr/Content/UploadFile/Doc/koleksiyonlar.pdf> adresinden alındı